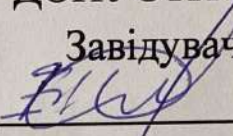

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ІНФОРМАЦІЇ ТА
РЕГІОНАЛЬНИХ СТУДІЙ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
 Ніна РЖЕВСЬКА
«___» _____ 2022 р.

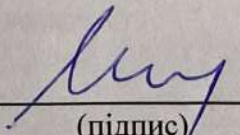
КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 291 «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ,
СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ
«МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЯ»

**Тема: «СТРАТЕГІЯ ГЛОБАЛЬНОГО ЛІДЕРСТВА США В СУЧАСНИХ
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ»**

Виконавець: здобувач вищої освіти 2 курсу, 208 М групи, Дядюсь Дар'я Андріївна

Керівник: к.і.н., доцент кафедри міжнародних відносин, інформації та
регіональних студій Дерев'яно Ігор Петрович

Нормоконтролер

(підпис)

Олексій МЕНДРІН

КИЇВ 2022

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1	9
ПИТАННЯ ЛІДЕРСТВА США В ДІЮЧІЙ СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН	9
1.1 Вивчення провідної позиції США у рамках системи міжнародних відносин і інформації	9
1.2. Теорія і методи формування поняття про світове лідерство США	18
РОЗДІЛ 2	28
ФАКТОРИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ГЛОБАЛЬНОГО ЛІДЕРСТВА США.....	28
2.1 Аналіз стратегій глобального економічного лідерства США в період кінця XX початку XXI ст	28
2.2. Чинники трансформації глобального домінування США та тенденції лідерства у XXI ст	42
РОЗДІЛ 3	50
ПРОГНОСТИЧНИЙ ВИМІР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США В XXI СТ	50
3.1. Основні інтереси США у контексті стратегічного партнерства з Україною за президентства Д. Байдена	50
3.2 Альтернативи нинішньому глобальному світовому устрою	61
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76
ДОДАТКИ.....	82

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АСЕАН – Асоціація держав Південно-Східної Азії

ВВП – Валовий внутрішній продукт

ЄС – Європейський Союз

ІРЛП – Індекс людського розвитку

КНР – Китайська Народна Республіка

НАТО – Організація Північноатлантичного договору

ООН – Організація Об'єднаних Націй

США – Сполучені Штати Америки

AGENCY FOR INTERNATIONAL DEVELOPMENT – Управління міжнародного регіонального розвитку

AUKUS – Тристоронній оборонний альянс, утворений Австралією, Великою Британією та США

BROADCASTING BOARD OF GOVERNORS – Управління з радіомовлення

BUREAU OF EDUCATION AND CULTURAL AFFAIRS – Бюро у справах освіти та культури

DEFRA – Департамент навколишнього середовища, продовольства та сільських справ

EITC – Податковий залік за зароблений дохід

G7 – Велика сімка

I2-U2 – Група I2U2 об'єднує Індію, Ізраїль, Об'єднані Арабські Емірати та США

QUAD – Чотиристоронній діалог з безпеки

SIPRI – Стокгольмський інститут дослідження проблем миру

TEFRA – Податкова справедливість та закон 1982 року про фінансову відповідальність

ВСТУП

Актуальність дослідження пояснюється насамперед дослідницькою та політико-правовою доцільністю виявлення основної проблематики у сфері впровадження американської стратегії глобального лідерства та встановлення у зв'язку з потенційними шляхами посилення позицій світового державно-правового переважання у постбіполярному світі. Враховуючи політико-системну поступальність формування американської стратегії глобального лідеризму від правління президентської адміністрації Дж. Буша старшого й до президентської адміністрації Д. Байдена, що діє наразі, розгляд питання про стан державних інтересів США, дослідження актуальних процесів, сучасних підходів та наявних ресурсів для зміни власної стратегії глобального лідерства при забезпеченні геостратегічних змін є актуальними та значущими питаннями для осмислення стану та перспектив розвитку Америки в системі міжнародних відносин та її глобального домінування.

Як правило, у широкому науковому дискурсі зміна періодичності лідерства США обґрунтовується опозицією з боку представників двопартійного апарату держави, а окреслення його тимчасових рамок вважається найважливішим принципом удосконалення уявлень про світове лідерство. Тому значущість даного дослідження визначається важливістю для учасників міжнародних відносин застосування нової стратегії керівництва США, а також позначенням виняткової важливості ролі держави у системі глобального управління, бажанням зберегти світовий порядок та забезпечити безпеку, додатковим поглибленням вивченості цього питання у рамках вітчизняної політичної науки.

Головною **метою** даного дипломного дослідження виступає визначення за допомогою комплексного політологічного підходу, особливостей та перспектив втілення концепції стратегічного глобального лідерства США у нинішній моделі системи міжнародних взаємин.

Відповідно до цієї мети у цій роботі визначено та сформульовано такі **завдання**:

- дослідити визначальні параметри та світові напрями американського лідерства у XXI столітті;
- виявити зміст та тлумачення теоретичних міркувань про міжнародне світове лідерство США з точки зору системи міжнародних відносин;
- провести комплексний аналіз глобальних лідерських стратегій США в епоху президентських термінів Дж. Буша та Б. Клінтона;
- визначити ступінь американського впливу на динаміку розвитку сучасних загальносвітових трансформацій;
- виокремити змістовні та практико-орієнтовані аспекти ліберальної та реалістичної конституцій лідерства в рамках президентства Б. Обама та Д. Трампа;
- виявити об'єктивні передумови зміни доктринальних установок США під час президентства Д. Байдена;
- охарактеризувати можливості активізації відносин довгострокового стратегічного співробітництва США та України у період президентства Д. Байдена.

Об'єктом дослідження є сучасна система міжнародних відносин.

Предметом дослідження виступають поняттєві та практичні напрями у стратегії глобального лідерства США.

Методи дослідження. Кваліфікаційна робота написана з використанням діалектичного, історичного та системного підходів до вивчення громадянського суспільства. Для розкриття окреслених завдань автором переважно використано загальнонаукові і спеціальні методи: теоретичного узагальнення, методи абстракції, аналізу та синтезу, системного аналізу, логічний аналіз.

Інформаційну базу дослідження складають наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з публічного управління, матеріали періодичних видань, статистична інформація, інформаційні дані мережі Інтернет.

Аналіз наукової літератури. Для американської міжнародної діяльності властива певна інерційність в історичному плані, яка чітко проявляється у поняттях світопорядку та всесвітнього лідерства США у XXI столітті. У цьому необхідно

аналізувати праці як американських, і вітчизняних експертів у сфері міжнародної взаємодії попереднього періоду.

При цьому теоретичні сторони проблеми формування концептуального апарату стратегії зовнішньої політики США, що діє, розглядалися С. Толстовим [27].

Проте сьогодні можна стверджувати, що принципово нового погляду на проблему аналітики американської зовнішньополітичної традиції в теорії світових відносин поки що не запропоновано. Особливості прояву односторонньої поведінки США у зовнішньополітичному житті були повною мірою зображені в процесі досліджень, що проводяться групами експертів Центру міжнародного співробітництва.

В. Чумаком було виконано різнобічні опрацювання питань міжнародної та внутрішньополітичної діяльності США, аналізувалися концепції зовнішньої політики, питання ядерної безпеки.

Розглядаючи діяльність вітчизняних науковців, представник Київської школи американістики І. Погорська окреслює проблематику глобального системно-політичного устрою Сполучених Штатів Америки в умовах здійснення ними управління важливими подіями у світі, глобальними міжнародними політичними процесами та перетворенням механізмів глобального управління.

І. Погорська на основі обґрунтованого наукового аналізу зовнішньополітичних практик США розглядає проблеми глобалізації США у ХХ–ХХІ століттях. Вона здебільшого концентрується на проблемах, що стосуються практики у науці міжнародних взаємовідносин та вирішення з її допомогою важливих зовнішньополітичних питань [35].

З українських вчених також можна виділити критичні роботи Є. Тихомирової. У роботі під назвою «Українська американістика: Політичний дискурс» за допомогою аналізу наукових визначень американізму, авторка проаналізувала еволюцію українського американізму, виявила основні напрямки політичних оглядів вітчизняних американістів і дійшла висновку, що «Входження України у простір глобалізації потребує не лише теоретичного осмислення, а й посилення впливу

політологічного дискурсу на когнітивну сферу спільноти та її інтеграцію у знання української спільноти» [29, с. 43].

В основі наукових обговорень у США про чинні впливи та уможливлені зразки використання військової сили в умовах сучасного світу знаходиться питання потреби американського лідерства в системі міжнародного устрою. Точки зору вчених, які вивчають проблеми та перспективи американського лідерства, в основному різняться у питанні про те, чи слід США добиватися формування систем нового світового порядку, чи вони готові зберігати за собою статус першої, найвпливовішої держави світу, щоб утримати лідерство.

При цьому слід зазначити, що всі аналітики Америки приписують військовій силі найважливішу функцію як засіб для досягнення поставленої мети політики США в міжнародному оточенні. У той самий час спектр її використання, проти епохи холодної війни, розширено.

Наразі дослідники та експерти намагаються розробити низку пропозицій щодо проведення комплексу заходів, що дозволяють зменшити небезпеку розширення можливостей застосування зброї масового ураження. Для цього пропонується, в тому числі скористатися діалогом Америки з Росією і Китаєм, особливо з Росією, що розглядається американськими політологами як держава, яка найбільше володіє ядерною зброєю, яка є потенційним центром поширення технологій виробництва зброї масової поразки, матеріалів і матеріалів, що розщеплюються.

При цьому паралельно з діалогом рекомендується вживати односторонніх заходів щодо підвищення безпеки території США, таких як створення системи протиракетної оборони, здатної служити щитом проти провідних регіональних держав, які мають невеликий запас ЗМЗ та засоби його доставлення. Діапазон розходження позицій призводить до дискусії про те, наскільки значущим слід розглядати протидію реалізації цього проекту з боку таких країн, як Росія, Китай та інших держав.

Перелічені вище лідери надають США політичну вагу в глобальному масштабі, що не має аналогів. Таким чином, Сполучені Штати самі визначають подальший розвиток світової цивілізації й подальший розвиток свого глобального лідерства [29].

Апробація отриманих результатів. Результати досліджень були оприлюднені в рамках X Всесвітнього конгресу «Авіація у XXI столітті» – «Безпека в авіації та космічні технології».

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, шести підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У вступі даної роботи обґрунтована актуальність обраної теми, мета та завдання, визначені об'єкт та предмет дослідження, окреслені використані у ході дослідження методи. Загальний обсяг роботи становить 83 сторінки, з яких 7 сторінок займає список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ПИТАННЯ ЛІДЕРСТВА США В ДІЮЧІЙ СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

1.1. Вивчення провідної позиції США у рамках системи міжнародних відносин і інформації

Актуальність питання полягає в тому, що аналіз теоретичних аспектів доктринальних засад формування зовнішньої державної політики США в рамках сучасних політичних глобальних зрушень є особливо важливим, враховуючи суперечливість запропонованого та опрацьованого представниками американських зовнішньополітичних структур концептуального бачення, форм організації політики й інструментарію сучасної системи міжнародних відносин, а отже, і визначення ролі США в цьому процесі. Багатогранність сучасної глобальної реальності й конфліктний потенціал сформованого міжнародно-правового режиму зумовлюють доцільність ґрунтовного й детального опрацювання теоретичних положень і методів формування американського зовнішньополітичного курсу.

Міжнародні стосунки сьогодення перебувають переважно під дією взаємопротилежних напрямків. Існує, наприклад, тенденція до розширення міжнародних політичних й фінансово-економічних контактів, посилюється глобалізація, а з протилежного боку – відбувається централізація світового співтовариства, спостерігається розширення регіональних інтеграційних утворень.

Виходячи з особливостей геополітичного розміщення, американська зовнішня політика суттєво здійснює вплив на міжнародні процеси. Аналізуючи світову історію, можемо побачити, наскільки ефективно американська влада спрямовувала розвиток своїх регіонів та підтримувала панівні позиції у світовому співтоваристві.

Так, упродовж історії з моменту свого заснування Сполучені Штати Америки займали одне з центральних місць серед ключових гравців у міжнародних відносинах. Починаючи від середини ХХ століття США розпочали брати активну участь у веденні міжнародних справ, визначаючи власні зовнішньополітичні інтереси й вибудовуючи

стратегію свого розвитку, орієнтуючись, передусім, саме на національну вигоду. Разом з тим, Сполучені Штати, що й притаманно наддержавам, організували власну міжнародну політику за сукупністю основних напрямів. Все, що відбувалося протягом кінця ХХ століття, задало своєрідний імпульс для процесів, що проходять зараз, а також стали підґрунтям явища, котре називають «епохою безполярності» [10].

Власне, перебіг подій, що відбувається впродовж ХХІ ст., окреслили напрям подальшого розвитку сучасних процесів у міжнародних взаєминах на багато деkad уперед, стали причиною формування таких політико-економічних й соціокультурних процесів, котрі справляють суттєвий ефект на поточну обстановку міждержавних взаємин.

Зовнішня політика Америки до часів Першої світової війни зводилась до захисту інтересів у регіонах Північної, Центральної та Південної Америки переважно за доктриною Монро, започаткованою ще у 1823 році [33]. Однак після Першої світової війни Конгрес США утримався від прийняття в якості кандидата на вступ до світових фінансових організацій, через що американська роль на глобальній арені обмежувалася. Натомість, приєднання країн до антигітлерівської коаліції відчутно підвищило значення США на зовнішній арені, а починаючи з другої половини ХХ ст. держава увійшла до ядра капіталістичного співтовариства.

Ще в 1945 році США стали одними з перших, кому випало розробити й використовувати ядерну зброю у військовій сфері, а з 1946 року країна знаходилася у режимі загального світового протистояння з СРСР, котре припинилося на межі 1990-х років внаслідок краху Радянського Союзу. Співдружність Сполучених Штатів Америки виступає активним елементом міжнародної політики, зокрема, через посередництво міжнародних організацій. Сполучені Штати вдаються до міжнародних інституцій для розширення власного впливу, проте, зіштовхуючись з потужним спротивом, у значній мірі не вважають себе обмеженими у можливостях співпраці з іншими представниками світової спільноти [10].

Провідне положення й надійний фінансовий потенціал США виступають основним фактором серед визначальних елементів загальносвітової стабільності.

Перебуваючи в статусі ініціатора міжнародного політикуму, соціальних, економічних й загальнокультурних перетворень, США в рамках сучасного глобалізаційного середовища зазнають суттєвого зовнішньополітичного імпульсу. Саме тому важливого практичного застосування в питаннях організації нового міжнародного правопорядку набувають саме доктринальні питання зовнішньополітичного курсу США, могутність якого разом з рушійними силами міжнародних відносин та міжнародно-політичного розвитку мають важливе практичне значення для впорядкування міжнародної політики та гарантуванні міжнародної безпеки.

Своїм прикладом США як провідна держава постійно демонструє світовій спільноті сукупну потужність. Формування НАТО у 1949 році призвело фактично до формування всього військово-морського потенціалу світу відповідно до стратегічного керівництва США [29]. Приєднання до НАТО Великої Британії, Італії, Ісландії й Норвегії забезпечило США необхідні фундаментальні повноваження задля абсолютного переважання в регіоні Північної Атлантики й Середземного моря – тобто у двох акваторіях, необхідних для відновлення будь-якої теоретичної європейської держави.

Після знищення Японської Тихоокеанської імперії американцям, відкрився доступ для повного володіння американською військовою силою в північній і центральній частинах цього океану. Укладання офіційного блоку з Австралією і Новою Зеландією сприяло встановленню військово-політичної монополії США в Південній акваторії Тихого океану в 1951 р. [42, с. 9307].

Унікальне позиціонування США як біполярної супердержави створило умови для посилення можливостей впливу на еволюцію міжнародної структури в межах формування системи глобальної взаємодії в рамках укріплення світових й локальних механізмів безпеки, а відтак і формування загального та регіонального безпекового простору. Таким чином, американський зовнішньополітичний істеблішмент стикається із завданням не просто виправдати стратегію зовнішньополітичної діяльності США в середовищі глобалізованого простору, а й здійснити її адаптацію

відповідно до нової концепції становлення міжнародних систем, презентуючи світову стратегію на довготривалу перспективу [5, с. 2].

Вітчизняна школа американської політики представлена доробками Є. Тихомирова, В. Лимара, В. Шевчука, С. Толстова, Ю. Чайковського та багатьох інших. Більш того, дослідниця Є. Тихомирова наголошує, що лідерство США підштовхує решту світових акторів до суміщення або обрання будь-якої з двох стратегій дій – опозиційності або акомодатії. При цьому останню використовують ті гравці, стосовно яких безпосередня опозиція щодо американської влади є неприйнятною. Комбінування цих двох моделей стратегічної поведінки характерне, передусім, для високорозвинених країн-партнерів.

Характеризується вона як система гнучкого управління, ключовим дієвим елементом котрої є співробітництво зі США у військовій сфері, найчастіше в умовах обміну на отримання від них дипломатичної підтримки. Проте очевидно, що стратегічний підхід щодо максимального успішного координування позицій з Білим домом практично відсутній. Прагнучи дати відповідь на силові дії Америки, протидіяти або пристосуватися до них, решта країн проявляють намагання, які умовно кажучи можна ідентифікувати як відповідь-стратегію [27].

В умовах всесвітньої фінансово-економічної нестабільності США володіють достатньо потужною економікою, котра є джерелом загальносвітового науково-технічного потенціалу та основним виробником новітньої техніки та технологічних розробок. Саме в США належить майже половина технологічного прогресу у світі, а видатки на інформаційно-технологічні запити перевищують аналогічні показники країн Західної Європи вдвічі. Окремо варто акцентувати увагу на збереженні американського домінування у міжнародній валютній системі, лідерських позиціях світового товарообігу, власності провідних ТНК, змозі надавати істотну матеріальну та гуманітарну допомогу країнам далекого і близького зарубіжжя.

Економічно-технологічна перевага США підтверджується потужним військовим потенціалом. Адже разом з розпадом біполярної системи вони суттєво послабили власні силові позиції й не знизили оборонні потреби, а, навпроти,

активізували процеси оновлення та модернізації військового арсеналу [64]. Зазначене пояснюється як потребами у отриманні чергових замовлень на виробництво новітніх озброєнь для оборонних концернів, спеціалізованих виробництв, так і фінансовими проблемами нових науково-технічних розроблень, економічна віддача від впровадження яких дозволяє підтримувати стабільність економіки країни-лідера.

Сполучені Штати можуть організовувати світові збройні формування, як наприклад, у період проведення військової операції в Югославії та Іраку. Владні спроможності геополітичного гіганта спираються на наявність багаточисельних та підготовлених військових кадрів, а також присутність різноманітних потужних союзів, широкої розвідки, налагоджених військових промисловостей, політичних можливостей застосування свого силового впливу, спроможності до проведення швидкої мобілізації й оперативного реагування та здійснення переміщень головних військових силових структур на величезні відстані. Світова потуга охоплює ядерні озброєння стратегічного і тактичного призначення, підводні ракетноносці, а разом з цим і наявність космічних супутників та авіаційного флоту.

Треба зазначити, що В. Харитонов дослідив питання американської дипломатії у Східній Європі, суспільну позицію США в рамках створення ООН [32]. В свою чергу А. Чумак вніс помітний доробок у розвиток американської вітчизняної школи американістики, проведення досліджень з проблематики міжнародної та внутрішньої політики США, здійснення аналітичної роботи над вивченням зовнішньополітичних конверсій, проблематики ядерної безпеки [19, с. 223].

Дослідженням новітніх стратегічних орієнтирів глобального американського лідирування спрямовані переважно роботи І. Мушеник. Відома українська науковиця-американістка прагне вдатися до комплексного політичного аналізу зовнішньополітичних стратегій, образу діяльності та політики США в межах сформованого сучасного світового устрою. При цьому суттєва увага відводиться питанню підтримки провідної ролі Америки в формуючій багатополлярній системі міжнародної взаємодії, а саме питанням співпраці Сполучених Штатів з багатьма

іншими впливовими світовими лідерами, центрами впливу і економічного потенціалу [15, с. 3].

Науковиця наголошує, що американські геополітичні засади у першому кварталі XXI ст. включають складові формування концепції світового безпекового порядку в рамках глобального стратегічного бачення розвитку системи міжнародних стосунків та утворення оновленого безпекового порядку в умовах глобальної мінливості та нестабільності. Авторка зазначає, що реалізація американських зовнішньополітичних планів значною мірою обумовлена внаслідок свідомо обраної геополітичної доктрини й державного зовнішньополітичного курсу.

Так, нинішні стратегічні зовнішньополітичні орієнтири США спираються на забезпечення максимальної результативності зовнішньої політики, направленої на «обґрунтоване» переважання США у міжнародних процесах. Важливими в системі американських стратегічних геополітичних інтересів, поруч з вищевказаними аспектами, є вагомість та владність США у світі. Інакше кажучи, концепція американського глобального домінування, згідно з С. Толстовим, «спирається не просто на збройну силу й зовнішньоекономічну могутність, однак і на параметри «осмисленого» характеру впливів стосовно міжнародних відносин, перш за все, за рахунок здійснення певних дипломатичних кроків, а саме – шляхом здійснення активних зовнішньополітичних дій, а також тісного партнерства з союзниками США» [27].

Суттєвим елементом панівного статусу США у загальносвітовій системі міжнародної взаємодії є культурно-інформаційний чинник, котрий, згідно з висновками численних експертів, залишається основною передумовою поширення цінностей, поведінки й особливостей духовного пізнання сучасного суспільства, що є запорукою успішного поширення західних принципів та інтелектуального сприйняття світу. США посідають провідні позиції в області інформаційної індустрії, завдяки чому вдається безроздільно контролювати світовий механізм переміщення відомостей та інформаційних технологій шляхом використання мережі Інтернет, а також супутникового телебачення.

Водночас необхідно наголосити на проведенні США заходів з культурної інтеграції у світовий простір. Неабияку допомогу у формалізації такого процесу спричинила поява Інтернету, чому значною мірою сприяли насамперед американські науковці [50].

Міністерство оборони США стало розмірковувати щодо створення ефективної комунікативної системи, здатної і в подальшому справно здійснювати функцію передачі важливої інформації на будь-які відстані, починаючи ще з шістдесятих років ХХ сторіччя. Наразі триває пошук шляхів для удосконалення всесвітньої павутини через американських вчених, забезпечуючи можливість встановлення міжнародно-правових комунікацій як державним гравцям, так і звичним громадянам.

Отже, через розвиток Інтернету триває інтенсивний процес поглиблення інтеграції провідних розвинених країн світу, який супроводжується посиленням цікавості до загальносвітових культурних цінностей (передусім, американських) й стереотипів. Даний процес розповсюджується на наступні напрями суспільного життя: індустрію моди, формування культурних вподобань, отримання освіти та сферу сервісних послуг [46].

Стосовно цього варто навести думку сучасного українського вченого-міжнародника А. Малкіної, на переконання котрої формування впливу науково-технічної революції наділене невичерпним перетворюючим характером. Так, на етапі завершення переходу до використання можливостей реалізації постіндустріальної доктрини, економічний устрій може гарантувати передачу механізмів самоврядування американського суспільства на якісно новому рівні [48].

Громадська дисципліна Сполучених Штатів відтепер охоплює одразу низку інструментів впливу на країни світу та виконання зовнішньополітичних завдань, зокрема, інформаційної політики. Передусім, це стосується реалізації заходів інформаційного характеру, проведення культурно-масових програм та освітніх проектів. Отже, основними серед зовнішньополітичних завдань, поставлених перед публічною дипломатією, можна назвати наступні:

– формування сприятливого позитивного іміджу серед представників впливової громадськості зарубіжних країн;

– забезпечення контролю над елітою окремих зарубіжних країн, передусім над тією її частиною, яка безпосередньо здійснює ухвалення рішень;

– забезпечення сприятливості економічно-інвестиційного клімату США у іноземних державах.

– механізм здійснення публічної дипломатії передбачає комплекс різноманітних органів урядового та неурядового управління, діяльність яких полягає у процесі визначення й впровадження чинних програм державної дипломатії в окремих регіонах світу. Відомствами, задіяними при визначенні пріоритетів регіональних відносин, наповнення конкретних цільових напрямів та розподіленні коштів, є виконавчі та урядові установи США, зокрема, наступні структури законодавчої гілки управління:

– структурні підрозділи Держдепартаменту США – Bureau of Education and Cultural Affairs (Бюро у справах освіти та культури);

– управління міжнародного регіонального розвитку (Agency for International Development);

– управління з радіомовлення (Broadcasting Board of Governors), формально автономні установи, керівники яких підлягають Державному секретареві США;

– служба суспільної дипломатії й агентство оборонно-безпекового співробітництва при Міністерстві оборони;

– адміністрація президента, Рада національної безпеки та Конгрес США.

Важливо зазначити, що поширення ядерної зброї на міжнародних просторах аналізується М. Галакою, що зосереджує значну кількість наукових праць стосовно стратегії провідних ядерних держав стосовно режиму нерозповсюдження ядерної зброї. Зокрема, серед основних робіт С. Галаки – розгляд питання аналізу зовнішнього становища США. Зокрема, він здійснює ґрунтовний критичний перегляд ключових етапів ядерної політики США, аналіз пріоритетних завдань її перетворень, а відтак і перспективи подальших шляхів їх реалізації, а також критичне оцінювання процесу

ядерного звільнення території України в контексті реалізації ядерної стратегії США [19, с. 230].

Проблему дослідження питань міжнародної та міждержавної системи безпеки розглядали науковці провідних аналітичних центрів США, серед яких Інститут Брукінгса (Ф. Гордон, Е. Йонд), Інститут Гувера (Т. Ліндберг), Школа держуправління та Інститут стратегічних досліджень при Гарвардському університеті (С. Хантінгтон). Дослідженню глобальної політичної еволюції й питання міжнародного лідерства були присвячені наукові праці У. Бека, К. Бредфорда, Г. Кіссінджера, У. Томпсона. Проблематика лідерства при розгляді міжнародної політичної взаємодії вивчалася в наукових працях В. Найта [8, с. 48].

Зазначений вектор дослідницької проблематики є актуальним для розгляду США саме через контекст дослідження модерної мережевої імперії, яка розглядає поняття гегемонії як засобу забезпечення власної значущості та як статусної позиції в системі архітектури світового устрою.

Названі дослідники наголошують на тому, що при вичерпанні періоду двополярної протидії супердержав адміністрації президентів США здійснювали аналіз доцільності вживання військових сил при виникненні обставин, при яких не виникало прямих загроз національним інтересам держави.

Критики політики адміністрації Б. Клінтона, серед яких виділяються Е. Фелнер, Д. Філіпс, Д. Андерсон та ін., підкреслюють, що неоголошені війни, обмежене застосування військової сили, що здійснюються при формальному збереженні миру, мотивуються інтересами затвердження нового, більш гуманного міжнародного порядку або захистом національних інтересів США.

Зазначене усуває межу між станом миру і війни ще більшою мірою, ніж це було в роки холодної війни. Таким чином, це призводить до збільшення кількості країн, які виявляються зацікавленими у створенні власних сил «стримування» від військових втручань США. Готовність слідувати нормам права, виконання та повага міжнародних зобов'язань, підтримка інтересів безпеки інших держав в світі, де держава, що займає провідне місце звертається до застосування сили без будь-яких

обмежень, природно зменшується. Одночасно зростає небезпека застосування зброї масового ураження регіональними державами в локальних конфліктах, що робить світ не менш, а більш небезпечним і нестабільним [22].

Водночас підкреслюється, що питання війни і миру залишається найважливішим у світовому порядку денному. Адміністрація Джо Байдена на погляд дослідників, представляє «монолітну команду однодумців, які активно просували ідею незмінного американського лідерства з опорою в тому числі на військові методи, інформаційні можливості, економічні санкційні методи», перетворюючи їх в арсенал «жорсткого» контролю». Все вище зазначене свідчить про безперечне лідерство США в сучасній системі міжнародних відносин. Статус лідера потребує величезної концентрації усіх джерел і потенціалу могутності задля його збереження.

У зазначених роботах розглядаються такі аспекти проблеми, що стосуються вивчення ресурсів, інструментів і цілей в рамках стратегії глобального лідерства, враховуючи міжнародно-політичні трансформації, однак змістовна наукова концептуалізація феномена «лідерства» потребує подальших досліджень. Однак, на даному етапі розвитку наукової проблематики щодо світового лідерства США необхідно більш комплексне осмислення еволюції концепції лідерства в рамках науки про міжнародні відносини.

1.2. Теорія і методи формування поняття про світове лідерство США

Майже всі висхідні держави – це найбільш перспективні потенційні конкуренти американського лідерства у світовому глобальному просторі, тому їх шлях до реального утвердження в категорії «нової великої держави» не є повністю гарантованим. Незважаючи на це, врахування даної спрямованості і приділення належної уваги питанням її конструктивних аспектів потребує особливої уваги, однак вже зараз спостерігається зростання інтересу до США деяких учасників глобального політикуму, оскільки частина акторів світової спільноти вже починає будувати власні дії з орієнтацією на передбачувані наслідки співвідношення сил на світовій арені.

Враховуючи розвиток зазначеної динаміки, майбутні дві або три декади представлятимуть геополітичний трансформаційний етап, котрий знаменує припинення періоду глобального одноосібного лідерства країн Західної цивілізації, розпочатого приблизно з XVI століття. Порівняльне зменшення міці США, загострення внутрішніх ризиків в Європі, виявлення прагнень нових зростаючих гравців на загальносвітовому та локальному масштабах – реалізується через відносне ослаблення Сполучених Штатів Америки, поступове зміщення світового стратегічного центру тяжіння.

На даному напрямі основним випробуванням США постає послаблення можливостей Вашингтону щодо гарантування глобального регулювання питань системи міжнародної безпеки, зокрема, у форматі взаємодії на Трансатлантичному напрямі. Під даним оглядом стратегічний масштаб США як загальносвітового державного лідера, який полягає насамперед у підтримці їх владного ресурсу, зберігається на рівні, що забезпечує збереження їх силового потенціалу.

Вказаний тезис віддзеркалює поєднання стратегічних орієнтирів з проблематикою обмежених ресурсних запасів та доступності останніх та дозволяє прояснити стратегічні пріоритети шляхом встановлення політичних орієнтирів, осмислює використання ресурсного потенціалу як способу підтримки збереження політичної могутності. Натомість ресурси передбачають осмислення принципів їх організації та ефективного використання. Концептуальний зріз стратегії першості відображає те, що для досягнення глобального світового лідерства США не вимагає імперативних повсюдних односторонніх дій. Згідно зі слушною точкою зору теоретиків реалістичної течії, сьогодні все визначається шляхом інтеграції й альянсів на зовнішній політичній арені [38, с. 12].

Засадничою категорією, яка визначає сьогоdnішню силу США на світовому напрямку, є принцип «управління». Сьогодні перед США постало масштабне завдання щодо здійснення безпрецедентного в світовій історії управлінського впливу стосовно цілої низки проблем у міжнародному середовищі, зокрема міграційних та кримінальних, інформаційних та медійних, фінансових, торговельних та

технологічних. Взагалі підвалини американського курсу зовнішньої політики були сформовані та утверджені фактично ще у 1823 році, це визначне досягнення у процесі вироблення її генеральної доктрини.

Прошло багато років з початку створення американської концепції зовнішньої політики та завершення формування постбіполярної системи. Постулати щодо зовнішньої політики країни зазнали численних перетворень згідно з процесами розвитку суспільства та положенням країни на світовому просторі. США – це держава, котра являла собою центральний елемент світової політики впродовж другої половини ХХ століття. Протягом цього часу американський зовнішньополітичний курс розгортався в рамках запеклих політичних дебатів серед прихильників концепцій інтернаціоналізму та ізоляціонізму.

Відповідно до концепції інтернаціоналізму, американська активність втручання у проблеми інших держав є обґрунтованою. Передусім, це здійснюється в цілях утвердження демократії та справедливості, а також – задля відстоювання власних політико-економічних потреб у різноманітних регіонах. Уявлення щодо наявності вільної демократичної держави в глобальному масштабі частково створено для зовнішнього спостерігача. Насправді справжній привід усіх інтервенцій з американського боку є зрозумілим виключно для звичайних пересічних громадян США, які є потенційними виборцями.

Представники концепції ізоляціонізму стверджують, що оптимальним рішенням США є максимальне зменшення рівня їх державного управління та обмеження можливостей щодо участі у вирішенні внутрішніх питань інших держав. Представники даної ідеї впевнені, що існує достатня проблема у внутрішніх питаннях життя США, вирішення яких необхідно здійснювати невідкладно [1, с. 209].

Історія політичних процесів у США демонструє, що американські президенти вимагали великих зусиль задля припинення зростання розповсюдження позицій ізоляціонізму, адже така позиція суперечила істеблішменту. Суттєвий внесок у формуванні американської громадської думки справляють засоби масової інформації, поширюючи дані про бойові дії США в країнах світу та про жертви внаслідок воєнних

операцій. Кожному президенту в подібних умовах важче обґрунтовувати перед виборцями питання про необхідність пожертви життями американців заради інтересів інших країн.

Так, загальним сутнісним мотивом ізоляціоністських положень про обмеження зовнішньополітичних зобов'язань і геополітичних устремлінь США було недопущення «імперського перенапруження». Водночас реалії склалися таким чином, що зменшення глобальної присутності США у світі було практично неможливим. Провідною підставою для послідовного розповсюдження сфери впливу Америки послужив розпад СРСР і виникнення на руїнах «радянської імперії» могутнього владного вакууму, який був надзвичайно важливий для США у стратегічному плані [26, с. 9].

При цьому запитання про те, якою є міжнародна сила на сучасному етапі глобального розвитку, продовжує залишатися найважливішим у науково-аналітичному дискурсі американського глобалізму. Світова гегемонія США забезпечується декількома головними установами й інструментами, серед яких потрібно виокремити:

- економічну перевагу, адже домінування США в економічному плані після Другої світової війни виявилось достатньо потужним, щоб забезпечити реконструкцію післявоєнного простору Західної Європи за посередництва Плану Маршалла. Незважаючи на те, наскільки знизилась їх порівняльна міць, Вашингтон залишається головним учасником міжнародних господарських процесів; інтервенція США дозволила запобігти спіралеподібному зниженню обмінного курсу мексиканського песо в 1994 році. Долар продовжує домінувати у світовій фінансовій практиці як міжнародна резервна, тобто «числова», грошова одиниця.

- військову міць, так Сполучені Штати Америки значно переважають над військовими потребами решти країн світу. Важливі елементи американських озброєних сил залишаються постійними пунктами постійного розташування в більшості зарубіжних країнах. Незважаючи на те, що це розміщення

американських військ за межами США зокрема є рештками колишнього механізму гарантування стабільності доби холодної війни, чимало країн світу приймають цих військовослужбовців на своїх кордонах як гарантів забезпечення рівноваги та регіонального військового потенціалу.

– спадщину після 1945 року, США зіграли вагомую роль у формуванні структури політичного й соціально-економічного пристроїв держав після 1945 року. Зокрема, основний закон Німеччини 1949 року та основна конституція Японії 1947 року значною мірою відобразили американську допомогу. Вплив США на країни відчувався напряду безпосередньо від окупаційної влади, тому що їхні нові державні структури функціонували відповідно до конституційних принципів, сформованих під вплив США. Незважаючи на те, що такий вплив суттєво послабився на теперішній час, він не припинився зовсім.

– міжнародні організації, США переважають у провідних міжнародних структурах, насамперед у НАТО і ООН. Організація НАТО, котра раніше виступала лише з обмеженою позицією колективної безпеки, зосередженою на збереженні Західної Європи проти нападу Радянського Союзу, тепер рухається до створення розширеного «позарегіонального» представництва під патронатом народу Америки. Зважаючи на іноді конфронтаційну позицію стосовно ООН, зайняту ще Президентом Джорджем Бушем, США продовжують користуватися авторитетом в цьому інституті внаслідок свого величезного економічного потенціалу та права вето в Раді Безпеки.

– розстановку політичних союзників, США здійснюють потужну політику з перерозподілу та забезпечення власної вигоди, активно намагаючись просунути свої погляди шляхом надання допомоги союзникам у їх розподілі та перерозподілі [45, с. 6].

США є універсальною державою, спроможною виконувати різного типу інтервенції у будь-яких частинах світу. Америка, як держава-гегемон, почала діяти абсолютно відкрито і безконтрольно, намагаючись здійснювати зовнішню політику на підтримку власних державних пріоритетів. Втім, невдовзі виявилось, що інші

держави не спроможні здійснювати зовнішню незалежну політику самостійно, тобто поза контролем Сполучених Штатів.

Взагалі йдеться про створення загальносвітової глобальної політичної структури, що передбачає інтеграцію зазначених компонентів в рамках цілісного функціонального механізму. Водночас наслідки поширення глобалізаційних чинників для США набувають не просто конструктивного спрямування, а й стають причиною виникнення проблем при втіленні в життя американського наддержавного потенціалу. Американська могутність визначається передусім її можливостями здійснення контролю над новоствореними суб'єктами кооперації (зокрема, над альтернативними безпековими утвореннями, міждержавними фінансовими структурами, міжнародними економічними організаціями, бізнес-структурами, громадськими неурядовими утвореннями різноманітного профілю). Досвід американського науково-аналітичного диспуту засвідчив, що сьогодні навіть найпотужнішій Америці достатньо проблематично зберігати одноосібне домінування у світових глобалізаційних реаліях, де могутність дедалі більше перетворюється на поняття відносне, а сам характер процесів заперечує можливість їх радикального зламу.

Відповідним чином, дослідницький й науково-аналітичний дискурс фокусується на питаннях спроможності США підтримувати контроль над глобальним світовим простором й тими тенденціями, котрі сприятимуть його пристосуванню до проявів системної трансформації у контексті кризових процесів становлення глобалізаційних відносин. Досить поширеним є також критичне оцінювання напрямів сучасної моделі світового структурного розвитку американською школою [66, с. 100].

Фактичний негатив виражається у визначеному самостійному ослабленні, передусім за рахунок розвитку глобальної економіки, де все активніше нарастають нові конкуренти. Отже, принциповими спрямуваннями прикладних зусиль слід визначити:

- утримання інноваційного потенціалу;

- уміння пропозиції якісно нової стратегії розвитку з застосуванням нових методів управління;

- підтримання прибутковості підприємств США на високому рівні;

- створення високої підприємницької традиції та захист фінансового ринку.

Процеси «глобалізації» та «взаємозалежності» епохи постмодерну проявилися до кінця ХХ ст. і підготували основу для виникнення нової системи міжнародної взаємодії, яка позначилася на засобах та діючих суб'єктах впливу американської геополітики, яку репрезентує реалізм. Після холодної війни продовжується перебудова світової системи, що має тенденцію до переформатування. Під час творення багатопольярного світопорядку відбувається посилення міжнародної нестабільності та дестабілізації середовища. Протягом першої чверті ХХІ сторіччя позиції національного державотворення залишаються переважно в межах регіональної або субрегіональної потуги. Натомість становище в центральних шарах загальносвітової силової структури знижується зростаючими кроками [1].

Взагалі, говорячи про доктрину, що склалася за часів перебування при адміністрації Буша, її слід розглядати як новітню стратегічну доктрину США, націлену на ведення боротьби з тероризмом в інтересах досягнення їх власної безпеки. Також не припинялося розширення НАТО і реалізовувалася подальша концепція «Розширення демократії». Так, у 2009 році Барак Обама прийшов на зміну Джорджу Бушу-молодшому на президентській посаді. Фактично незабаром у 2010 році було затверджено нову Стратегію національної безпеки США. Основною її спрямованістю було названо державне оновлення з метою забезпечення американського лідерства у світі. Серед ключових складових нової Стратегії національної безпеки слід зазначити такі:

- 1) дотримання підходів неолібералізму, підкреслення важливості впливу «м'якої сили» (зокрема, шляхом дипломатії, кооперації, зовнішньополітичного врегулювання);

- 2) уникнення можливості одностороннього ведення воєнних дій у превентивного порядку;

3) забезпечення потреби у скоординованих діях держав відповідно до норм міжнародного права;

4) залучення механізмів міжнародних організацій задля врегулювання складніших світових проблем (НАТО, ООН і т. д.).

Водночас в актуальній концепції передбачено облік реалій часу, оскільки відтепер політика США вибудована з опорою на різні мінливі зовнішньополітичні чинники, зокрема, ведення війни у віртуальному вимірі, розповсюдження хвороб, поширення епідемій, міжетнічних та міжконфесійних протистоянь, а також нерівності.

Від 2015 року почала застосовуватися новітня, досі актуальна, американська стратегія національної безпеки. Основою якої до нині є нарощування національної економічної могутності країни. Водночас в усьому іншому стратегія суттєвих змін не зазнала. Акцент на односторонності збережено також із застереженням, про те, що чим міцнішими постають США, тим сильніше вони мотивують інші країни до спільної колективної діяльності [53].

При цьому ідея про те, що Америка стає єдиним лідером серед усіх країн світу, продовжує зберігатися. Актуальним є питання про стратегію відносно Росії, тому що керівництво розглядає Російську Федерацію як загрозу агресора.

Теперішній президент США Д. Байден акцентує увагу на необхідності поліпшення ситуації на міжнародній арені в цілому і для Сполучених Штатів зокрема.

Джо Байден висловлює стривоженість стосовно збереження ракетної ядерної загрози з боку Північної Кореї, адже у квітні 2017 року КНДР провела черговий запуск балістичних ракет, спрямувавши їх у бік Японії. А в серпні 2022 Китай почав військові навчання навколо Тайваню [24, с. 92]. Тому ми бачимо протистояння курсу на посилення ізоляціонізму з принципом американського зовнішньополітичного курсу на виключність США. Основною метою США є насамперед просування демократичних цінностей та сприяння становленню демократичних установ.

Процеси демократизації актуальні для США не просто тому, що збільшують їх вплив, проте й тому, оскільки позначаються на безпеці країни, адже нестача

демократичного режиму породжує всередині країни конфлікти, міжнаціональну напругу та політичні пригнічення, що, в кінцевому підсумку, стимулює поширення потоку біженців. Проведений аналіз реалізації зовнішньої політики США в різноманітних регіонах світу демонструє, що ця мета присутня в рамках реалізації всіх зовнішньополітичних завдань країни.

США незмінно відстоюють принцип поваги до прав людини, як жінок, так і чоловіків. При цьому, коли супротивний режим не поважає права людини, США здатні вводити санкції й вдаватися до силового впливу під обґрунтуванням необхідності забезпечення дотримання прав людей у відповідному регіоні [54, с. 280].

Отже, саме тому відповідні ідеологічні засади США спостерігаються в усіх політичних напрямках роботи більшості президентських адміністрацій. Будь-які їхні дії, незалежно від того, мають вони силовий характер чи ні, незмінно виправдовуються тим, що вони завжди діяли у власних інтересах. Необхідно врахувати також, що головну роль у зовнішньополітичній діяльності США, та в їх «світобудуванні» займає принцип американської ексклюзивності, тому американські ідеології виконують роль дороговказів для здійснення США зовнішньої політики, зокрема, допомоги в ухваленні тих чи інших рішень.

Пристаюючи до розгляду основних напрямів формування ідеологічних підвалин американського зовнішньополітичного курсу, потрібно насамперед визначитися з основними чинниками, що зумовили його створення, а також підкреслити ідейні засади, на основі яких вони були сформульовані. Насамперед, загальносвітові інтеграційні зрушення кінця ХХ століття сприяли розширенню американського впливу на світове співтовариство, яке обумовило утворення нової спрямованості зовнішньої політики США. По друге, величезний внесок у формуванні світоглядних підвалин зовнішньої політики Сполучених Штатів Америки здійснила праця З. Бжезінського («Велика шахівниця») [19, с. 267].

Американськими політологами максимально точно були охарактеризовані найбільш точні напрями формування основних векторів розвитку зовнішньої політики США, а відтак і механізмів їх впровадження в життя. Взагалі, всі

найважливіші питання щодо зовнішньої політики викладалися в Стратегії національної безпеки 1992, 2002, 2006, 2010 і 2015 років. Основними напрямками до 2002 року залишалися розповсюдження демократичних засад та підключення інших країн до процесу розширення НАТО. Починаючи з 2002 року, головним завданням американської дипломатії є боротьба з проявами міжнародного тероризму. Нині США займають передові позиції на міжнародних ринках. При цьому в самій ідеології зовнішнього курсу існує суперечність між принципом проведення політики ізоляціонізму й принципу виключності американської зовнішньої політики [47, с. 36].

Багатополярність світових відносин, що збільшується, примушує Америку зважати на спроможність чисельних та різнопланових міжнародних акторів. Значний розподіл потужності США та більшості інших учасників залишає лідерам світу широкі повноваження для реалізації максимально вигідної зовнішньої політики. Зокрема, це відноситься й до питань глобального міжнародно-системного розвитку.

Отже, перевагами США є наявність позитивної динамічності у провадженні зовнішньої політики мобільність дій та їх інтенсифікація. Окрім цього потрібно виокремити гнучкість, корелювання та напрямів дій. Таким чином, Білий дім опікується проблемою впливу багатоманітного масиву факторів, де серйозного прагматичного значення потребують фінансові ресурси, ресурсові переваги, комунікаційні зв'язки та регулювання суперечностей. Результативність керівної самореалізації США на глобальній арені за даних умов визначається оперативністю переведення у формат конкретних заходів усіх систем силового ресурсу США, а також утриманням ключових безпекових, структурних, а також стратегічних викликів та проведення роботи над становленням принципово інших системних ознак глобальної міжнародної кон'юнктури.

РОЗДІЛ 2. ФАКТОРИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ГЛОБАЛЬНОГО ЛІДЕРСТВА США

2.1. Аналіз стратегій глобального економічного лідерства США в період кінця XX – початку XXI ст.

Грунтуючись на теорії, викладеній у Розділі 1, ретельніше зупинимося на аналізі економічних стратегій США протягом президентського урядування між 1980 і 2022 роками. Слід почати з періоду президентства Рональда Рейгана (1980–1988 рр.), якому вдалось започаткувати реалізацію неоліберальної стратегії, базованої на політиці пропозицій. Підтримуючи мікрофілософію легковажності й фінансову політику відкритого ринку, стратегія спрямовувалася на заохоченні збільшення економічного стимулювання більшими, загальновизнаними посиленнями податкового законодавства [57, с. 280]. Крім іншого, він запропонував відновити у США повернення золотого стандарту й успішно заохотив Конгрес організувати Золоту комісію США задля його реалізації.

Відсилаючись до економічного підходу Артура Лаффера, Рейган просував заплановане зниження податкового обкладення як можливість розширення бази оподаткування, що безпосередньо сприяє потенційному покращенню економічних умов та забезпечує зменшення витрат на оподаткування, що спричиняє втрату прибутку після знижених значень оподаткування. Дана стратегія потрапила в сферу суспільної діяльності під визначенням «кривої Лаффера». Цей курс був предметом диспутів для прихильників, які посилалися на вдосконалення окремих економічних індикаторів як на показник певного ключового результату. Тоді як критики відзначали збільшення обсягу бюджетних видатків, зростання кількості дефіцитів бюджетних коштів й зростання держборгу.

Політика «миру через силу» спричинила рекордне розбудовування оборонного комплексу в часи миру, зокрема збільшення оборонних державних інвестицій на 40% періоду між 1981 і 1985 роками [9].

Протягом президенства Рейгана загальнодержавні ставки податків на доходи підприємств зазнали суттєвого скорочення через ухвалення Закону щодо податкового навантаження на загальний економічний добробут 1981 р. Закон скоротив розмір максимального рівня оподаткування впродовж трьох років й знизив розмір мінімального показника з 14% до 11%.

Відповідно, Конгресом було затверджено Закон на щорічне підняття податків упродовж 1981–1987 років. Рейган схвалив його оскільки він хотів надалі спонсорувати бюджетні програми, зокрема, Закон про фіскальну рівність та відповідальність за податкову політику 1982 року (TEFRA), Закон щодо соціального забезпечення та Закон скорочення дефіциту 1984 року (DEFRA). TEFRA виявилася найбільш масштабним зростанням оподаткування в мирний час за всі часи існування Америки. Приріст внутрішнього валового продукту (ВВП) суттєво змінився внаслідок припинення ранньої, на початку 1980-х років кризової фази, завершеної 1982 року, і посилювався переважно продовж усіх восьми років президенства Рейгана, зростаючи приблизно на 8% щороку, з максимальним показником – 12% від 1981 року [63].

Серед іншого, кількість безробітних досягнула максимального значення – майже 11% на місяць у грудні 1982 року. Так, ухвалення Закону податкової реформи 1986 р. було черговим двостороннім кроком, котрий виборював Рейган, та сприяло спрощенню податкового кодексу, обмеживши обсяг окремих податкових та спростивши деякі податкові пільги.

Розширення нижчого рівня оподаткування відбулося шляхом компенсації за допомогою розширеного особистого звільнення, стандартизованого кредитного відрахування та здобутого податкового кредиту. Остаточним підсумком виявилось видалення шістьох мільйонів малозабезпечених американців зі списків оподаткування прибутку й послаблення фіскальних зобов'язань з прибутку на кожному з податкових рівнів доходу. Чистим економічним результатом від усіх податкових векселів періоду Рейгана виявилось послаблення надходжень бюджету уряду на 1% [45, с. 7].

Рейганівська політика полягала в тому, що зростаюча економічна ситуація складатиметься за умови, що частка податкового навантаження залишатиметься мінімальною, для стимуляції інвестиційного процесу, який сприятиме розвитку підприємництва, зростання рівнів зайнятості й розміру заробітної плати. Критики нарекли таку «конвекційну економіку» впевненістю, що фіскальна політика, викличе певний ефект «конвексування», який поглине найбідніших.

Рейган розцінюється як герой боротьби з податками, всупереч тому, що протягом усього його податки збільшувалися 11 разів. Рейган виступав категорично проти вторгнення влади, і скоротив бюджети невійськових програм, харчові абонементи, урядові федеральні освітянські проекти. Йому вдалося підтримати наступні програми, зокрема «Соціальне страхування» й «Медікер» [27].

Окремі економісти, зокрема й лауреати Нобелівської премії Мілтон Фрідман і Роберт Манделл, наполягають на тому, що американська економіка завдяки фіскальній стратегії Рейгана набула активізму, сприяючи зростанню економічному руху в 1990-х роках. Серед економічних діячів – наприклад, лауреат Нобелівської премії Роберт Солоу, запевняє, що погіршення фінансового клімату Рейгана призвело до того, що його наступник Джордж Буш-старший припинив дотримуватися попередніх президентських обіцянь й застосував систему податкових надбавок [15, с. 2].

Протягом рейганського правління в структурі розвідувального співтовариства США започаткували реалізацію програми підтримки економічної міцності Америки. Загалом реалізація програми «Сократ» дала змогу напрацювати та провести дослідження щодо засобів, потрібних Сполученим Штатам для побудови й проведення наступних цілей щодо еволюційного ривка в отриманні й експлуатації сучасних інновацій, та конкурентоспроможної переваги – засобів технологічного автоматизування. Тому Рейган створив положення про формування окремого федерального управління задля здійснення діяльності з реалізації завдань програми «Сократ» на державному рівні для того, щоб США набули найбільшого прибутку від адаптивних інновацій, у межах наступного терміну правління. Втім, строк Рейгана

завершився до вступу в силу виконавчого наказу, котрий можливо було узгодити й ухвалити. Натомість адміністрація Буша, позначивши проєкт «Сократ» терміном «виробничої політики», скасувала його [27].

Необхідно дослідити ситуацію в сфері податкової політики та оподаткування в США за час президентства Джорджа Герберта Уокера Буша (1989–1992 рр.). Загалом показники економіки США демонстрували високий динамізм зростання починаючи з періоду виходу з рецесії кінця 1982 року, однак у 1990 році розпочалась незначна економічна рецесія. Після того, як широка спільнота ставала дедалі активніше зосередженою на питаннях економіки та внутрішньому становищі країни, зовнішня політика Буша, яка викликала захоплення у переважної більшості виборців, перетворилася на менш актуальне питання серед громадськості.

Головним завданням Буша на міжнародному рівні залишалося припинення бюджетного дефіциту, оскільки він вважав, що цей фактор є ключовим для довгострокової економічної перспективи країни та її репутації у міжнародному співтоваристві. Виступаючи проти істотного обмеження видатків на оборонні потреби та дотримуючись політики непідвищення оподаткування, Буш відчував велику складність у питанні упорядкування державного апарату.

Буш і лідери Конгресу домовилися уникати значних змін до бюджету на 1990 фінансовий рік. Однак обидві сторони знали, що скорочення витрат або нові податки будуть неминучими в майбутньому бюджеті, оскільки це дасть змогу обійти процедуру автоматичного скорочення бюджетних видатків, встановлену Законом збалансованого бюджету Грамма-Рудмана-Холлінгса 1987 року. Президент Буш та деякі представники влади намагалися обмежити дефіцит, враховуючи те, що Голова Федеральної резервної системи Алан Грінспен відхилив ініціативу скорочення процентної ставки і, відповідно, запровадження заходів зі стимулювання економічної динаміки, поки не буде обмежено рівень дефіциту федерального бюджету. У зверненні, поширеному наприкінці червня 1990 року, Джордж Буш наголосив, що готовий до обговорення програми урізання дефіциту, яка передбачала б обмеження видатків, заохочення росту економічних показників, запровадження реформ стосовно

розробки та виконання бюджету, а також посилення податкової політики. Фіскальні консерватори в Республіканській партії розглядали таку пропозицію як своєрідну зраду та жорстко звинувачували Буша в тому, що в процесі переговорів він погодився поступитися на ранній стадії [36].

Всеохоплюючий Закон про узгодження бюджету 1990 року (OBRA-90), підписаний 27 жовтня 1990 року, передбачав суттєве обмеження податків на паливо для стимулювання прибутку. Законопроект містив заходи спрямовані на обмеження внутрішнього споживання, втім, подібні скорочення не носили настільки глибокого характеру, як ті, що передбачалися в рамках первісного компромісу. Прийняття Бушем такого кроку послабило його авторитет для консерваторів й широких кіл суспільності, однак заклало підґрунтя для бюджетного профіциту періоду кінця 1990-х років.

Наступним став період правління Вільяма Джефферсона (Білла) Клінтона (1993–2000 рр.). Саме на президентство Клінтона прийшовся найвидатніший період американської історії – піднесення економічної могутності країни. Поняття «клінтономіка» стосувалося як сукупності методів економічної політики, так і державного світогляду. Концепція економічної політики Клінтона охоплювала процес удосконалення федерального уряду, зробивши його максимально привабливим для ділових кіл й наділивши відповідними правами адміністрації окремих штатів й представників місцевої влади. Остаточною місією було створення меншого, немарнотратного і більш оперативного американського уряду у контексті настання нової глобалізованої епохи [27].

Президент Клінтон вступив на пост відразу при подоланні економічної кризи, і його послідовники розглядають впроваджені ним реформи як такі, що допомогли подолати наслідки економічного занепаду й сформувати позитивне сальдо, хоча певні критики залишаються налаштованими негативно щодо результативності ініційованих ним кроків. Головні орієнтири політичного курсоутворення Клінтона полягають у наведених нижче пунктах:

- налагодження фінансово-бюджетної відповідальності й скорочення обсягів бюджетного дефіциту;
- збереження невисоких облікових ставок та збільшення інвестування приватного сектору;
- скасування політики тарифного субсидування;
- інвестування в основний виробничий ресурс держави завдяки підтримці освітніх та наукових досліджень.

Президентська передвиборча агітація 1992 року в США завершилася дванадцятьма роками консервативної економічної політики, здійснюваної Рональдом Рейганом та Джоозефом Гербертом Вокером Бушем. Клінтон проводив свою кампанію на базі фінансової стратегії по збалансуванню бюджету, зниженню показників безробіття, скороченню інфляції та відновленню вільної торгівлі, яка раніше була однією з найконсервативніших у світі. Висуваючи пропозиції стосовно зниження дефіциту, Клінтон представив законопроект бюджету й пов'язаного з ним оподаткування, згідно з яким передбачається скорочення дефіциту на 500 млрд. дол. терміном на п'ять років завдяки заощадженню 255 млрд. дол. видатків. Крім того, він встановив додатковий податок на споживання енергії для населення США, а також оподаткував орієнтовно третину громадян, які перебували на соціальному забезпеченні [50].

Керівництво республіканців у Конгресі активно протидіяло цьому законопроектові, мотивуючи це тим, що внаслідок підвищення податкового тарифу відбудеться суттєве загострення політичної ситуації в державі. Опозиція республіканців виявилась консолідованою, і проти цієї законодавчої ініціативи висловився практично кожен представник республіканської партії в обидвох палатах Конгресу. Насправді, задля затвердження цього законопроекту бракувало тільки підтримки віце-президента в Сенаті.

Зрештою, внаслідок інтенсивного клопотання зі сторони адміністрації Клінтона, Палата міністрів схвалила законопроект 218-ма голосами проти 216-ти. Цей бюджетний пакет передбачав підвищення розміру пільги з податку на

прибуток (ЕІТС) як засіб допомоги сім'ям з низьким рівнем доходу. Також він скоротив розмір сплачуваного ними федерального прибуткового податку й податку на федеральні страхові виплати виділивши 21 мільярд доларів підтримки 15 мільйонам сімей з обмеженими доходами [15, с. 3].

Президент Клінтон ухвалив Закон про узгодження бюджету 1993 року. Відповідно до цього закону встановлювався подохідний збір у розмірі від 36 до 39,6% дохідних ставок для фізичних осіб з підвищеним рівнем доходу, що відповідало 1,2% для найманих робітників. Підприємства одержали прибутковий податок у розмірі 35%. Було також запроваджено процедуру закриття програми «Медікер». Були підвищені транспортні податки на пальне та розширена податкова частина соціальної допомоги, що обкладається податком [39].

Під час перебування на посаді Клінтон підписав Закон про підтримку зайнятості в малому бізнесі 1996 р., згідно якому податки стали меншими для низки малих підприємств. Додатково було затверджено закон, який передбачав збільшення податкових відрахувань для власників бізнесу з 30% до 80% до 1997 року. Згідно з Законом щодо податкових пільг зменшувалися деякі федеральні податки. Розмір податку на приріст капіталу з 28% був знижений до 20%. Податкова ставка у розмірі 15% була скорочена до 10%. Також у 1980 році вводився податковий кредит відповідно до кількості осіб у віці до 17 років у домашньому господарстві [38].

Накопичувальні рахунки на освіту й пенсію дістали відповідні пільги. Ряд податкових пільг, строк чинності яких спливав, було збільшено для низки суб'єктів господарювання. Наприклад, у 1998 році пільги надавалися фермерським господарствам або дрібним підприємницьким структурам, що проходили відповідну кваліфікацію. Розвиток американської економіки продовжував набирати силу і в лютому 2000 року встановив історичний рекорд найбільш стійкого періоду безперервного економічного піднесення за всю історію Сполучених Штатів [54].

Наприкінці квітня 1996 року Клінтон і Конгрес ухвалили остаточний варіант бюджету, згідно з положеннями якого передбачалося утримання бюджетних структур до кінця фіскального періоду в жовтні цього ж року. Зокрема, було здійснено деякі

бюджетні обмеження, що викликали підтримку серед республіканців (зменшення вартості культурних, соціальних та будівельних програм), однак при цьому збереглися численні проекти, запропоновані Клінтоном, в основному це стосувалось сфери освіти та навколишнього середовища.

Наступним президентом став Джордж Уокер Буш (2001–2008). Вступивши на посаду, Буш обійняв пост глави держави в роки економічної рецесії. Відчутно відбилися на економіці і наслідки терористичних атак. Завдяки його уряду зросли адміністративні витрати на 60%, водночас прибутки бюджету підвищилися. Програма зменшення податкових виплат на 1,35 трильйона доларів є найвищим зниженням оподаткування протягом всієї історії існування Америки. Керівник Федеральної резервної системи США Алан Грінспен виступив з прогнозом рецесії, натомість Буш заявив, що скасування податкового регулювання простимулює відновлення економічної активності та забезпечить додаткові робочі місця.

Водночас міністр фінансів Пол О'Ніл заперечував зменшення податкових ставок посиляючись на те, що це спричинить посилення податкового дисбалансу та негативно вплине на стан системи соціального забезпечення. О'Ніл піддавав сумніву тезу Буша, сформульовану в його праці «Рішення моменту», стосовно того, що він принципово не висловлював відкритої опозиції щодо скорочення податків, передбаченого планами Президента США. Станом на 2003 рік ситуація в економіці набула тенденції до пожвавлення, проте динаміка збільшення числа додаткових робочих місць продовжувала бути негативною [60].

Через корекцію на фондовому ринку, зростання цін на нафту та інші обставини в грудні 2007 року США потрапили на стадію довготривалої кризи з періоду Другої світової війни, викликаній зниженням попиту на нерухомість, субстандартною ситуацією на ринку іпотечного фінансування, збільшенням кількості іпотечних кредитів й деякими додатковими обставинами. Зокрема, в лютому 2008 року кількість робочих місць була зменшена на 63 000, досягнувши п'ятирічного рубежу, а в листопаді – на більше ніж 500 000, це рекордне падіння зайнятості в США впродовж

останніх 34-х років. Станом на кінець 2008 року США фактично втратили в сукупності 2,6 млн. робочих місць [41].

Намагаючись вплинути на покращання ситуації, Буш схвалив проект стимулювання економіки на загальну суму 170 мільярдів доларів США, направлений на виправлення ситуації за рахунок повернення податкових відрахувань більшості населення та забезпечення полегшеного податкового контролю щодо діяльності бізнесів, котрі відчувають фінансові негаразди. Керівництво Буша ініціювало посилення регуляторних повноважень Фанні Мей та Фредді Мак у 2003 році. Численні представники сенаторів-республіканців, серед яких були авторитетні посадовці адміністрації Буша, висловлювали сумніви відносно того, що створені в наслідок цього агенції можуть займатися імітацією досить сумнівних схем діяльності у приватному секторі. Через відсутність відповідних нормативних положень адміністрація Буша стала проводити заходи, направлені на підтримку приватних банківських корпорацій.

Багатьма експертами в галузі економіки й представниками світових структур визнано, що криза, внаслідок якої виникла ця тенденція, перетворилася на найглибшу економічну нестабільність від часів Великої депресії. Додаткова регуляція фондового ринку допомогла б, на погляд экс-міністра Федеральної резервної системи США Алана Грінспена, вирішити проблему житлового будівництва. Одночасно Буш оголосив пропозицію викупу значної частки іпотечних кредитів на ринку США в контексті плану фінансового порятунку країни. Колишній економіст Федеральної резервної системи США, тепер співробітник Американського інституту менеджменту Вінс Рейнхардт зазначив, що «така ініціатива допомогла б урядові Буша вирішити низку важливих питань, зокрема, порятунку іпотечного сектору США» [50].

Церемонія інавгурації Президента Обама почалася в січні 2009 року, в умовах Великої рецесії й гострої фінансової депресії, розпочатої в 2007 році. Президент Обама прийняв участь у фінансуванні допомоги для банків й підтримки промисловості, починаючи з часів минулого президента, й невідкладно затвердив антикризову політику на суму 800 мільярдів доларів США – акт «Про активізацію

американського економічного стимулювання та реінвестування». Починаючи з березня 2010 року, бізнес сектор почав створювати додаткові можливості для працевлаштування щомісяця, і дана динаміка продовжувалась протягом терміну його керування, тоді як працевлаштування в громадському секторі зростало меншими темпами завдяки бюджетному стримуванню [9].

Згодом Президент Обама затвердив Закон щодо забезпечення охорони здоров'я пацієнтів і підвищення якості медичних послуг за 2010 рік, відомого багатьом через його назву «Обамакер». Завдяки цьому документу до 2016 року медичне страхування отримали понад 24 мільйони громадян шляхом запровадження системи державного соціального полісу й запровадження розширеної програми «Медікейд». Таким чином, чисельність незастрахованих зменшилася з 16% у 2010 році до 9% у 2015 році. Впродовж перебування Обами на президентській посаді рівень витрат до охорони здоров'я зберігався на помірному рівні. Зокрема, розмір страхування працівників, за утримання яких відповідає їхній роботодавець, підвищився на 69% з 2000 по 2005 рік, натомість з 2010 по 2015 рік – всього до 27% [66].

Намагаючись впоратися з ексцесами в роботі банківського сектору, спричиненими виникненням кризи, президент Обама прийняв Закон Додда-Франка «Реформи фінансової системи США та забезпечення захисту прав споживачів» (2010 р.). Були запроваджені механізми регулювання, спрямовані на обмеження прийняття банками ризикованої позиції й оновлення нормативно-правової бази, оскільки цей законодавчий механізм був неідеальним у контексті здійснення моніторингу недепозитарних або тіньових фінансових інструментів, котрі знаходились у фокусі економічної кризи, адже вони перевищили можливості функціонування класичних депозитних банківських інститутів. Також було запроваджено роботу Бюро зі споживчого фінансового захисту. Втім, ним не було запроваджено розподіл найбільш потужних банків (котрі внаслідок кризових поглинань збільшилися додатково) та розмежування діяльності депозитарних та інвестиційно-банківських організацій. Однак лише деякі представники республіканців у Конгресі підтримали даний законопроект [53].

Впродовж першого року перебування на президентській посаді Обама здобув парламентську перевагу в Палаті депутатів та Сенаті, що співпадало з терміном діяльності 111-го Конгресу США, котрий розглядався серед найпродуктивніших Конгресів з позиції ухвалення законодавчих актів починаючи з 89-го Конгресу, що працював під керівництвом Ліндона Джонсона. Втім, внаслідок виборів у листопаді 2010 року представники республіканців вибороли парламентську більшість у Палаті уповноважених і суттєво обмежили підтримку демократичної сили в Сенаті. Президент Обама опинився в становищі борця з розколом та республіканським Конгресом, котрий переважно зосередився на розгляді економічної законотворчості, в якій переважали фінансові аспекти бюджету.

Закон «Про оподаткування доходів американців» 2012 року, підписаний Президентом Обамою, скасував закон щодо зниження оподаткування для високодохідних американців та встановив жорстке обмеження бюджетних витрат на військові потреби й інші категорії видатків. Порівнюючи з початковим прогнозом, відповідно до якого скорочення податків Буша закінчувалось за графіком у 2010 році щодо оподаткування всіх категорій доходів, воно спричинило зростання дефіциту в майбутньому. Порівнюючи з показником останніх періодів, це призвело до скорочення бюджетного дефіциту й істотного стримування майбутнього зростання державних видатків. Прийняття даного законопроекту разом із відновленням економіки зменшило рівень бюджетного дисбалансу до історичного рівня по відношенню до ВВП до 2014 року [46].

Зростання оподаткування доходів фізичних осіб з високою дохідністю збільшило їх фактичну шкалу з 2013 року, допомагаючи вирішувати нерівність у податкових відносинах, в умовах, коли зростання темпів працевлаштування залишалось значним. Посилилася матеріальна диференціація громадян. Наприклад, відсоток активів багатших жителів США підвищився з 24% у 1979 р. до 36% у 2007 р. Попри те, що вартість власного багатства населення США виросла практично на 30% від попереднього максимуму в докризовий проміжок часу між 2007 і 2016 роками, основна доля приросту припадала на багатших громадян США, як і раніше, до

обрання Обама президентом США. Станом на 2015 рік відсоток власності 1% населення, який перебуває у володінні найбільш багатих людей, досяг 42% [47, с. 31].

Президентом Обамою здійснювалися окремі зусилля задля усунення диспропорцій у рівнях оподаткування (тобто ринкового доходу) завдяки впровадженню інвестиційних вкладень в створення додаткових можливостей для забезпечення робочими місцями працівників середнього класу, а відтак збільшенню розміру мінімальної зарплатні на загальнодержавному рівні. Попри поразку програми республіканців у Конгресі, чимало штатів змогли добитися підвищення мінімальної заробітної плати, частково внаслідок її підтримки. До речі, Палатою представників та Сенатом було схвалено унікальний міжпартійний підхід до ухвалення головного інфраструктурного плану за попередні десять років – Закону про покращення наземних комунікацій в Америці [63].

Розглядаючи економічну стратегію адміністрації Дональда Трампа важливо зазначити, що ще до його призначення в ній домінували складові частини політичного діапазону. Водночас після приходу до влади саме його дії вказали на політику зміщення до більш консервативної економічної політики.

Трамп анонсував політичну стратегію «Америка передусім» під час своєї інавгураційної промови в січні 2017 року. Він підкреслював, що будь-яке ухвалення стосовно торговельних, фіскальних, міграційних, зовнішньополітичних і закордонних питань здійснюватиметься на благо американських заробітчан й їхніх родин. Його політика передбачала звернення до інфраструктури та воєнного бюджету, збереження державних кордонів, боротьби зі злочинністю, торговельного дефіциту та встановлення нових робочих місць [61].

Федеральним бюджетом Трампа на 2018 рік відображувалися економічні орієнтири на найближче десятиліття, а також вказувався більш консервативний напрямок, а саме:

- зниження видатків для сфери охорони здоров'я приблизно на 2 трильйони доларів (передусім за допомогою «Медікейд», системи для малозабезпечених осіб);

- виділення 1,5 трлн дол. США на зниження дискреційних виплат, безпосередньо не пов'язаних з оборонними питаннями;
- виділення майже 1 трлн дол. США для зниження кількості корпоративних податків та оподаткування доходів, що становить собою чистий прибуток;
- скорочення бюджетного дефіциту на 2,5 трлн дол. США [27].

Економіст Пол Кругман сформулював відповідну позицію в лютому 2020 року, заявивши, що попередні перспективи Трампа стосовно ефективнішого двостороннього порядку денного, зокрема зростання оподаткування багатіїв, вкладення коштів в розвиток інфраструктури й підтримання впровадження соціальних проектів поступилися типовими політичними орієнтирами для представників республіканського уряду, зокрема через зменшення податків та зниження соціальних видатків [13].

Своєю чергою, президентом Джо Байденем було оприлюднено інформацію про його стратегію сприяння COVID-19 обсягом 1,9 трлн. доларів в січні 2021 року. На момент 11 березня того ж року йому вдалося реалізувати це. Президент погодився підписати законопроект загальною вартістю 1,9 трильйона доларів, затверджений Конгресом буквально за кілька днів до цього, даючи гарантії отримання заохочувальних чеків розміром 1400 доларів, розширення системи виплат з безробіття, вакцин й багато чого іншого. Така складова плану коштом 1 трильйон доларів зараховувала перекази на 1400 доларів США, спрямовані людям зі скоригованим валовим рівнем прибутку, що є меншим за 75 000 доларів США (для одиноких або не одружених громадян), 150 000 доларів США (для осіб, котрі перебувають у шлюбі) чи 112 500 доларів США (для голів домашніх господарств) [40].

Планом передбачалася термінова рентна плата в розмірі 21,5 мільярда доларів США, приблизно 10 мільярдів доларів США у розмірі іпотечної допомоги й 5 мільярдів доларів США у формі надзвичайної допомоги безпритульним. Байден не підтримав незчисленні атаки конструкції Трампа на Закон доступного медичного

сервісу, та виступив проти численних нападок конструкції Трампа стосовно Закону про доступність обслуговування.

Байден запевнив, що охоронятиме і поширюватиме вакцину. Також 9 квітня 2020 року Байден пообіцяв боротися за зниження віку в програмі «Медікер». Згідно з результатами на 2022 рік США, залишаються одним з економічних лідерів у світі з ВВП у 25,3 трильйона доларів. Тобто майже чверть світової економіки, як і раніше. Так, у США цикл збільшення ставок на 2022 рік є найшвидшим, охоплюючи збільшення на 2,36 відсоткових пункти вдвічі швидше, порівняно з циклом підвищення ставок у 88–89 роках [62, с. 160].

Вплив США у світі залишається значним й нині. Зі становленням США як наймогутнішої держави підвищується й зацікавлення деякими регіональними напрямками, в т. ч. Близьким Сходом, Латинською Америкою й європейськими країнами. Випередження щодо інших країн за економічними індикаторами та сприятливим розташуванням, грамотна політика у зовнішній сфері. Все це сприяє тому, що Сполучені Штати впевнено позиціонують себе як одного з провідних світових лідерів. Таким чином, основними чинниками успішної імплементації економічної першості США є:

- спадкоємність політичних та економічних принципів діяльності кожної наступної президентської адміністрації;
- започаткування поточних податкових реформ;
- зниження видатків;
- сприяння розвитку малого, середнього й великого капіталу зі сторони державного сектору;
- спрямування державних коштів на підтримку розвитку сфери науки та провідних навчальних закладів у світі;
- гарантування конкурентоспроможності економіки;
- проведення конкурентних ринкових реформ;
- забезпечення незалежності Центрального банку;
- врегулювання незалежного судочинства.

2.2. Чинники трансформації глобального домінування США та тенденції лідерства у XXI ст

Міжнародні світові відносини сьогодення продовжують активно трансформуватися в сучасних реаліях внаслідок дії протилежно орієнтованих процесів. На першому рівні має місце посилення глобалізації й нарощування загальносвітових економічних та фінансово-політичних зв'язків, водночас на другому спостерігається певна регіоналізація системи міжнародних відносин, зокрема, посилюються регіональні інтеграційні процеси.

Епоха закінчення XX – початку XXI століття є найбільш важливим відрізком зовнішнього курсу США, тому що до середини минулого століття США трансформувалися як окрема наддержава, що спроможна здійснювати одноосібну зовнішньополітичну діяльність, впливаючи на формування міжнародних відносин у глобальному контексті. Все, що відбувалося протягом кінця XX століття, сформувало фундамент існування того, що сьогодні отримало визначення «безполярної епохи» [51, с. 7].

Розвиток світового устрою на рубежі першої половини XXI століття зумовив перебіг процесів формування системи сучасних світових відносин на десятиліття вперед, започаткувавши розвиток соціально-економічних та суспільно-культурних процесів, котрі сьогодні визначають нинішню ситуацію у взаєминах між окремими державами.

Після Першої світової війни американський Конгрес відмовився приєднатися до діяльності низки міжнародних інституцій, що суттєво послабило значення США на глобальному політичному просторі. Проте, залучення держав до антигітлерівської коаліції дозволило відчутно розширити присутність США на зовнішній арені, а з другого півріччя XX ст. держава поступово набула характеру основного елементу глобальної системи капіталізму.

США дотримуються певної моделі міжнародної взаємодії, тобто віддають перевагу переважно багатостороннім операціям, у випадках нагальної необхідності зберігають повноваження здійснювати дії в рамках одностороннього порядку, шляхом застосування загального міжнародно-правового консенсусу та утворення перехідних спілок чи альянсів, замість визнаних конвенційних організацій [8].

Створення міжнародних просторів, блоків, альянсів підкреслюється як окремий доробок сучасної американської дипломатії. Від самого початку було декларовано ставку адміністрації Байдена на розвиток мультилатерального партнерства, і напрямок у Стратегії наразі лише посилено.

Тобто, фактично, йдеться про потреби глибшого залучення партнерів у НАТО, G7, QUAD (Австралія, Індія, Японія, США), AUKUS (Австралія, Велика Британія, США), I2-U2 (Індія, Ізраїль, ОАЕ, США), а відтак й співробітництва з Євросоюзом.

Водночас він акцентує увагу на доцільності формування розширених платформ, де стрижнем виступатимуть чинні альянси, однак до спільних ініціатив можна буде долучатися й іншим країнам. Подібна філософія була раніше неодноразово реалізована у так званому «Рамштайнському» варіанті. Оцінюючи ефективність функціонування даного напрямку, під кураторством американського міністра оборони, будуть апробовані аналоги подібних платформ щодо вирішення інших питань.

Регіональним альянсам також приділяється істотне значення у Стратегії, щоправда, тут США продовжують застосовувати свій типовий принцип – взаємодію з індивідуальними партнерами та союзниками в певних регіонах з нарощування присутності, але з одночасним недопущенням постійного втягування у проблематику, яка не представляє значного політичного значення для Америки [6].

Досить показовим зразком реалізації зазначеної концепції можна вважати війну в Іраку (2003 р.), під час якої Сполучені Штати Америки виявилися позбавленими не лише повноважень Ради Безпеки ООН щодо здійснення військових операцій, однак і допомоги від численних союзників НАТО. Сполучені Штати нараховують 395

військових баз у 35 зарубіжних країнах. Утримання збройних сил США перевищує витрати всіх країн світу, зібраних воєдино. Метою США на теперішньому етапі є забезпечення американського військово-технічного потенціалу в частині контролю над космічним простором.

Оскільки вторгнення Росії в Україну триває, військові витрати та технології перебувають у вирі загальної уваги, адже світ простежує західні поставки озброєнь і спостерігає, як ракетні установки HIMARS та інша техніка змінили характер ситуації навколо конфлікту. Натомість розробка, експлуатація, експорт і розгортання військового персоналу та озброєння вартують країнам сотні мільярдів щороку. У 2021 році світові військові витрати досягнули 2,1 трильйона доларів, зростаючи сьомий рік поспіль [49, с. 159].

Застосовуючи дані Стокгольмського міжнародного інституту дослідження проблем миру (SIPRI), дана візуалізація свідчить про те, які саме країни спрямували найбільше ресурсів на військову сферу у 2021 році, а ще – про частку їхньої сукупної вартості у загальних витратах на військові потреби загалом.

США виявилися передовою державою за військовими витратами, витративши 801 мільярд доларів, для того, щоб сформувати майже 38% глобальних фінансових видатків у 2021 році. США є провідною країною за військовими витратами ще відтоді, як SIPRI розпочала фіксувати їх у 1949 році, склавши понад 30% світових витрат на військову сферу за останні два десятиліття. Військові витрати США порівняно з минулим роком збільшилися на 22,3 мільярда доларів, натомість загальний обсяг країни за 2021 рік виявився вищим, ніж у будь-якої іншої країни загалом [49].

Цілком природно, що російсько-українська війна справляє суттєвий вплив на дане бачення, показуючи критичний аспект щодо критичної ролі сучасного військового устаткування, забезпечення складських запасів техніки та спорядження, а відтак – сприятливих каналів їхнього транспортування.

Сполучені Штати відмічають нагальну потребу в нарощуванні інвестування в такі сфери, як кібернетика та космонавтика, створення штучного інтелекту, розвиток квантових систем й новітніх видів надточного озброєння, тобто, усього того, що

створюватиме цілковиту перевагу у ході збройних операцій. Одночасно такі принципи не слід розцінювати як заяву про нову гонку збройних сил. Загалом концепція стратегії вбачає та аргументує підхід «комплексного стримування». Такий підхід вимагає залучення традиційної логіки щодо збільшення військового потенціалу за паралельного стримування потенціалу супротивників, в умовах інтегрування:

- результативних систем і ресурсів для багатьох різновидів війни – від традиційних (земля, небо, море, космос, кіберпростір) до інформаційних, технічних, або навіть економічних;
- розмаїття ресурсів у багатьох регіонах світу;
- використання ресурсів на окремих етапах конфліктів з метою упередження переходу до зміни статус-кво на ранніх етапах;
- впровадження взаємодії різних гілок і органів влади США (включно з розвідкою, дипломатією, економічною безпекою) [6].

Згідно з оцінкою Я. Модельскі, у подальшому спроможність глобальних збройних дій дедалі активніше проявлятиметься у формі розгортання космічної могутності. Можливості обмеженого контролю над ближнім космосом супротивниками, позбавлення їх засобів зв'язку, навігаційних, метеорологічних та розвідувальних засобів для звичайного або ядерного застосування, матимуть виняткове значення для США. Так, у XXI столітті досягти панування над повітряно-космічними силами виявиться технологічно можливим [37].

Отже, Сполучені Штати Америки користуються найпотужнішим у світі військово-морським флотом, а відтак анітрохи не поступаються представникам інших країн та навіть перевищують їх сухопутними військами. Крім того, США володіють другою (після Росії) ядерною силою світу за загальним числом укомплектованих боєприпасів. США – держава з досить потужним потенціалом розвитку, вона обіймає чільне місце поміж світовими економіками за номінальним обсягом ВВП й посідає друге завдяки ВВП (згідно з паритетом купівельної спроможності населення).

Попри те, що кількість населення держави займає лише 4,3 % від світової, частка американців у структурі світового багатства досягає близько 40 %. Також Штати залишаються лідером світу серед країн за соціально-економічними параметрами, включно з середньою заробітною платою, ІРЛП, ВВП на душу населення та рівнем трудової продуктивності. Економічна система США є досить постіндустріальною, цим обумовлюється насамперед наявність сектора послуг та розвиток інформаційного простору [20].

Основним постачальником загальносвітового технічного розвитку є США, на долю якого приходиться 35,8 % світових інвестицій на освоєння та виробництво нових технологій. США вкладає в розроблення високотехнологічних технологій набагато більше, аніж країни всієї Європи, разом узяті. При цьому більше 40% загальносвітових вкладень в комп'ютерні технології приходиться на американські компанії – понад 220 млрд. доларів. У межах країни перебуває 40 % усієї комп'ютерної техніки у світі. В даний час економіка країни становить майже чверть світового ВВП й забезпечує близько третини світових військових витрат, що дозволяє вважати США найбільшою економічною та військовою потугою планети.

Основною міжнародною формою комунікацій у будь-яких напрямках міжнародного співробітництва залишається на даний момент саме англійська мова. Завдяки поширенню англійської мови здійснюється популяризація світового інформаційного простору, а відтак і процес поширення рекламного бізнесу на міждержавному рівнях. Держави, офіційна мова яких – англійська, забезпечують виробництво 40% усього обсягу світового валового інформаційного продукту. Також більш ніж 80% англійськомовних рекламних продуктів розміщено в глобальній мережі Інтернет [59, с. 99].

Прошло багато років з початку зародження американської зовнішньої політики та утвердження постбіполярної системи. Постулати зовнішньої політики неодноразово змінювалися залежно від розвитку суспільства та її позиціонування на світовій арені. США – держава, діяльність якої виступала однією з центральних у світовій міжнародній практиці другої половини ХХ століття. У вказаний період

зовнішня політика США розвивалася в умовах запеклих протистоянь поміж послідовниками наступних концепцій – інтернаціоналізму та ізоляціонізму [60].

Практика американської політики демонструє, що президентам США, розпочинаючи з Ф. Рузвельта і закінчуючи Дж. Бушем-молодшим, знадобилося чимало зусиль, спрямованих на подолання поширеності позицій ізоляціонізму, адже вона абсолютно не узгоджувалася з позицією істеблішменту. Суттєвий вплив на американську суспільну думку спричинюють засоби масової інформації, поширюючи інформацію стосовно військових дій США в окремих країнах та постраждалих від воєнних дій. Кожному президенту в подібних умовах набагато складніше було б обґрунтувати для виборців виправданість жертвування життями американців задля інтересів інших країн. Зазначена обставина, а також те, що внаслідок падіння СРСР США перетворилися на єдину глобальну наддержаву, зумовило виникнення концепції унілатералізму.

Зокрема, починаючи з 1990-х років спостерігався поступовий процес створення нової глобальної політичної системи, в умовах якої США здобули характер єдиної наддержави. Переважна частка тогочасних політологів й дослідників висловлювалися за розповсюдження впливовості США та укріплення позицій «глобального гравця», вважаючи, що таким чином здійснюються перші кроки до об'єднання Європи та світу, котрий поступово перетворюється на більш динамічний та інтегрований [4, с. 423].

Так, у науково-публіцистичній праці «Велика шахівниця» З. Бжезинський досліджує місце країн Євразії, та відповідно тогочасних реалій визначає становище США як найбільш дієвого та можливого гаранта збереження міждержавної безпеки на зазначеному просторі. Особливості американської держави вбачаються автором в реалізації наступних основних аспектів глобальної влади:

- у сфері військової діяльності США демонструють унікальний потенціал глобального розгортання сил і засобів;
- в економічній сфері, де США продовжують виконувати роль головного рушія загальносвітового розвитку, зважаючи на конкуренцію з боку окремих країн (як приклади автор наводить Японію та Німеччину);

- науково-технологічному секторі, завдяки якому США зберігають беззаперечне домінування у найсучасніших галузях науки і техніки;
- культурному секторі, де, незважаючи на свою примітивність, Америка є однією з провідних країн світу, передусім, серед молоді.

Переважна більшість з цих сфер дозволяє США утримувати лідерство на світовій арені. Американський політолог також наголошує на тому, що утворене у 1990-х роках лідерство західної держави має закріплюватись певними зовнішньополітичними діями, до яких він приписує європейську інтеграцію та повну незалежність пострадянських країн від Росії [8].

США незмінно підтримують принцип забезпечення фундаментальних прав громадян, незалежно від статі, віку та місця проживання. Коли супротивник не підтримує дотримання прав людини, США застосовують відповідні обмеження й використовують силу через проблеми з забезпеченням правопорядку в даному регіоні.

Отже, відповідні настанови США спостерігаються протягом політичного курсу кожної з адміністрації американського президента. Адже будь-які заходи, будь-які рішення, будь то силові чи ні, виправдовувалися тим, що США керувалися виключно своїми особистими мотивами.

Потрібно врахувати ще й те, що пріоритетну роль у американській зовнішній політиці, і насамперед у її зовнішньому будівництві, виконує саме концепція виключності США [14, с. 55]. Іншими словами, американська зовнішньополітична ідеологія виступає в ролі орієнтиру для американських зовнішньополітичних сил, допомагаючи їм у ухваленні різноманітних рішень. Повертаючись до узагальнення ідеологічних засад зовнішньої державної політики США, важливо також мати уявлення про чинники, що зумовили її виникнення, і чітко окреслити ідеологічні підвалини, на яких вона ґрунтується.

Таким чином, основна ідея США спрямована на розвиток демократичних процесів та сприяння утвердженню принципів демократичного устрою в світі. Курс на розвиток демократичних інституцій є надзвичайно вигідним для США, що

підсилює їх вплив, а також відбивається на зовнішній безпеці країни в цілому, позаяк відсутність демократичного порядку спричиняє наявність внутрішніх конфліктів, міжетнічної напруженості та політичного гноблення, що, в кінцевому результаті, зумовлює зростання чисельності біженців.

РОЗДІЛ 3. ПРОГНОСТИЧНИЙ ВИМІР ЗОВНІШНЬОГО ПОЛІТИКИ США В XXI СТ

3.1. Основні інтереси США у контексті стратегічного партнерства з Україною за президентства Д. Байдена

Договірно-правова основа українсько-американських взаємин становить щонайменше 150 міжнародно-правових актів і, з огляду на історично-стратегічний статус міждержавних відносин, невпинно розширюється новітніми. Водночас обидві сторони є учасниками щонайменше 100 міжнародних нормативно-правових актів різного характеру. Найвні двосторонні документи поширюються на різноманітний комплекс секторів україно-американського співтовариства, включаючи торговельно-економічну, науково-технічну, правову, безпекову галузі [12, с. 285].

Протягом річниці 30-річного ювілею незалежності сталося закріплення українських позицій на сучасній міжнародній арені в умовах глобального виміру сучасності. Це сприяло створенню умов, за яких Україна перетворилася саме на суб'єкта міжнародних відносин, який сприяв просуванню та захисту своїх економічних прав спільно з ЄС і НАТО в абсолютно незвичних світових умовах.

Так, орієнтовним для стримування українського суверенітету, забезпечення стійкого глобального й регіонального стану та неухильного розвитку є кооперація з США [16]. Джо Байден зробив абсолютно зрозумілим те, що для його адміністрації головну роль зовнішньої політики матиме саме дипломатія. Він вирішив приєднатися до Паризької кліматичної угоди в перший день діяльності його адміністрації. Крім того, він засвідчив вірність всім партнерам по НАТО, та організував «Саміт за демократію», метою якого була «підтримка настрою та єдиної мети незалежних держав», підкресливши, що «дипломатія мусить залишатися пріоритетним засобом для американської сили» [21].

Демонстрацією посилення українського авторитету у міжнародному масштабі є створення та опрацювання новітніх безпекових форматів співробітництва. Зокрема,

йдеться про Кримську платформу, Люблінський трикутник з Польщею й Литвою, і Асоційоване тріо з Грузією, Молдовою, Туреччиною тощо. Саме такою виглядає формація безпекового простору для України біля її кордонів в умовах військових дій в Україні і неконтрольованих потоків міграції всередині країн Європи.

Наявність будь-яких напрямів співробітництва України у сфері зовнішньої політики надає підстави розраховувати на те, що вони зможуть перетворитись на вагомі інструменти формування зовнішньої та безпекової політики України. Формуванню її дієздатності як повноправного актора на регіональній арені значною мірою вплинули на перебіг 2021 р. важливих зовнішньополітичних подій, що трапилися на міжнародній арені. З-поміж таких можна виокремити:

- вагомим зрушенням в частині впровадження Угоди щодо асоціації між Україною та ЄС, відстоювання принципів національної цілісності, забезпечення безпеки, стабільності, свободи, суверенітету та міжнародної суб'єктності України, створення потужної світової коаліції з боротьби з російською агресією;
- президентський візит Президента України В. Зеленського до США, проведені перемовини з Президентом Дж. Байденом й прийнята відповідна декларація стосовно подальших стратегічних орієнтирів співробітництва України та Сполучених Штатів Америки;
- проведення заходу Кримської платформи на рівні представників понад 50 провідних країн світу і укладання колективної Декларації:
 - виступ президента України під час 76-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН;
 - організація 23-го Саміту Україна-ЄС у жовтні ц.р. у м. Києві;
 - ключове стратегічне співробітництво з США відведене для посилення міжнародних перспектив позиціонування України в рамках системи міжнародного співробітництва, а отже, і в рамках реалізації концепції зміцнення її національної стабільності та безпеки [17, с. 119].

Стратегічними союзниками України станом на початок 2000-х років спеціалісти визначали майже 40 країн світу. Відповідно, у вересні 2020 ухвалено

доктрину безпеки України, а вже у серпні 2021 року президентом країни затвердили засади формування зовнішнього політичного курсу. Зазначені директиви закріпили офіційне законодавче врегулювання стратегічних міжнародних партнерів України. Доцільно відзначити, що США увійшли до перших у загальному переліку пріоритетних країн-партнерів.

Проте, потрібно зазначити, що США, виступивши певним гарантом національної безпекової стабільності України за Будапештським меморандумом, закріпивши її своїм визначальним стратегічним партнером серед пострадянських держав, фактично не здійснювали належних дієвих зусиль задля втілення в життя потенційних важелів безпеки України, серед яких, насамперед, можна виокремити наступне:

- набуття членства в Північноатлантичному альянсі;
- досягнення статусу союзника США поза межами НАТО;
- укладання відповідної домовленості про двосторонню співпрацю щодо забезпечення воєнної допомоги задля підтримання українського державно-територіального суверенітету та цілісності [31, с. 6].

Так, незмінним міжнародним гравцем, котрий продовжує активно долучатися до протидії гібридній військовій агресії Російської Федерації, наразі постають Сполучені Штати Америки. Зокрема, продовжується практика забезпечення Збройних Сил України вагомими потужностями озброєння нелетального призначення, технікою й засобами індивідуального захисту та різноманітною підтримкою матеріально-технічного рівня. Триває процес підготовки кадрового складу Збройних Сил України згідно з міжнародним практичним досвідом і передовими стандартами проведення військових навчань під егідою сил НАТО.

Слід зауважити, що у процесі геополітичного суперництва між США та РФ Україна опинилася «заручником» – питання забезпечення незалежності, гарантування міжнародного суверенітету й забезпечення територіальної цілісності мало виключно формальний вигляд, а проблема отримання повноправного членства в НАТО не порушувалася представниками офіційного Брюсселя.

Доцільно зауважити про прихильність до України американських лідерів – президентів США Б. Обами, Д. Трампа та Дж. Байдена. Таким чином, зокрема, у Стратегії державної безпеки США часів Б. Обами наголошується, що «агресія проти України продемонструвала, наскільки міцною є система європейської безпеки й наявність інститутів, призначених для протидії загарбання будь-яких територій, і що така ситуація перестає бути чимось незмінним» [44, с. 130].

Поряд з цим, США виступили на чолі спільних зусиль світового суспільства на захист українського народу і продовжують гарантувати свою мобільну безпекову присутність у Центрально-Східній Європі заради попередження поширення російської агресії, допомагаючи Грузії, Україні й Молдові активізувати розвиток співробітництва з НАТО та нарощувати оборонну потужність.

Причинами російської анексії в Україні послужила ціла низка санкційних заходів США, спрямованих на примус зовнішнього агресора до відповідних рішень. Зокрема, важливим чинником посилення контролю над агресором є продовження застосування економічної санкційної політики, зокрема, як через механізм ООН, що діє в межах міжнародних договорів, і в рамках односторонньої дипломатичної лінії. Зазначені обмеження спрямовані і продовжуватимуть підсилюватися.

Внаслідок проведення корекції зовнішнього і оборонно-безпекового курсу США створилося своєрідне поле сприятливих перспектив для України щодо гібридної агресії Росії внаслідок набуття президентом Д. Трампом президентських повноважень. Ситуація з реалізацією Мінських домовленостей й продовженням ескалації бойовиками на українському напрямку зумовила потребу в пошуках принципово нових шляхів досягнення мирного врегулювання конфлікту [43, с. 166].

За період неповного року після вступу на свою посаду новим президентом США розпочалася суттєва активна співпраця з численними світовими проектами на підтримку України. Виступаючи на Саміті НАТО у липні 2021 року, Дж. Байден, передусім, наголосив, що США засвідчує прихильність майбутнім резолюціям, включаючи те, що кожен окремих учасник оцінюватиметься за своїми індивідуальними ознаками. А також висловлює цілковиту прихильність щодо права

України вільно, без стороннього посередництва обирати власну перспективу та курс подальшої зовнішньополітичної орієнтації. Механізмом, за посередництва якого Україна проводить перетворення, пов'язані з її інтеграцією до НАТО, залишається виконання річних цільових національних планів під патронажем Комісії Україна-НАТО. Для досягнення поставленої мети впровадження натівських принципів і засад Україна мусить якнайповніше застосовувати механізми, надані їй Комісією Україна-НАТО [3].

Крім того, колективне доручення країн-членів Альянсу вимагає від України продовжувати «здійснення всеосяжних, послідовних і неухильних внутрішніх реформ», зокрема, не обмежуючись сферою державної безпеки й оборони, а й охоплюючи й ряд інших сфер. Зокрема, у повідомленні наголошується на відповідальності за «забезпечення поваги до національних меншин». Київ також має продовжувати просуватися курсом перетворень й активно залучатися до інструментарію здобуття членства в Альянсі.

Головними пунктами відносин стратегічного співробітництва є забезпечення курсу на підтримання євроатлантичного прагнення України. Американська сторона разом із союзниками закріпила у Комюніке Саміту НАТО у червні 2021 року повноваження України здійснювати визначений зовнішньополітичний курс, незалежний від будь-якого втручання ззовні, зокрема й щодо приєднання до Альянсу.

Спільною консолідованою позицією стосовно зміцнення стратегічного партнерства між Україною та США, зазначається, що США «повідомляють щодо виділення безпекової допомоги у розмірі 60 млн. доларів США, зокрема, протитанкових ракетних комплексів Javelin й оборонних засобів іншого летального та нелетального ураження, здатних ефективніше оборонятися від агресії з боку Росії» [33].

Окремо у зверненні зазначається розширення співробітництва у сферах захисту: «Українська сторона закінчила розроблення рамкової угоди про стратегічну оборону, метою якої є формування засад стратегічної оборонної співпраці Україна-США з огляду на загальні пріоритети розвитку оборонно-промислового потенціалу,

здійснення комплексу стратегічних оборонних перетворень, включаючи забезпечення безпекового потенціалу України, зміцнення безпеки Чорноморського регіону, посилення кібербезпеки та співробітництва щодо запобігання та протистояння розвідувальній злочинності, обміну оперативними розвідданими та боротьби з проявами російської агресії, тощо» [67].

Сполучені Штати відзначають триваючий позитивний ефект, отриманий Україною від впровадження політики подолання корупції та зміцнення сектору цивільної безпеки в оборонно-промисловому комплексі України. Американська сторона продовжуватиме інтенсивну діяльність у напрямку професійної перепідготовки та тренувань, що відповідають вимогам партнерства України з НАТО в контексті отримання нею статусу Партнера з розгорнутою програмою вдосконалення можливостей [28].

Крім того, передбачається проведення низки комплексних реформ, включаючи реалізацію стратегічного курсу на створення та забезпечення ефективної співпраці між Україною та Вашингтоном у питаннях безпекової та оборонної політики, зокрема, у сферах:

- розширення безпекових та оборонних повноважень;
- демократії, справедливості та дотримання прав людини;
- енергетичної стабільності та клімату;
- зростання та процвітання економіки;
- боротьби з наслідками пандемії та гуманітарної допомоги.

Основним двостороннім нормативно-правовим документом, що визначає розвиток співробітництва між Україною та США, як відомо, вважається Хартія між двома державами щодо встановлення дипломатичних відносин, укладена 19 грудня 2008 р. у Вашингтоні главами зовнішньополітичних відомств обох країн. У сьогоднішніх геополітичних відносинах зазначені положення Хартії слугують вагомим міжнародно-правовим підґрунтям щодо закріплення безпеки України у зв'язку з її членством у Договорі про ліквідацію ракетно-ядерної зброї [30].

Ураховуючи зовнішньополітичне навантаження, спричинене внаслідок бойових дій в Україні, Хартію було істотно модернізовано і викладено в новій формі у Вашингтоні 10 листопада 2021 року. У частині першої цієї Хартії підкреслюється, що США та Україна особливо наголошують на необхідності підтримки взаємного прагнення до розвитку стосунків стратегічного характеру, оскільки партнерство, засноване на засадах довіри, має надзвичайно істотне значення задля зміцнення стабільності і безпеки України й Європи в цілому.

Парламентарії висловлюють відданість зміцненню такого співробітництва через збільшення обсягів співпраці між двома країнами. Вкотре наголошують на налаштованості президентів Зеленського та Байдена посилити рівень стратегічного партнерства Україна-США від 1 вересня 2021 року [69].

Загальні норми Хартії щодо співробітництва між Україною та ЄС та повноваження учасників деталізовані у чотирьох розділах. У першому розділі мова йде виключно про методи співпраці між регіональними стратегічними союзниками. Наведені принципові підходи розділяються за обома сторонами. Відтак, вони ґрунтуються на принципах пріоритетності захисту державного суверенітету, територіальної недоторканості та цілісності кордонів держав і є фундаментальними основами двосторонніх взаємин.

Принципово важливо те, що положення розділу Хартії передбачає, що зміцнення національної могутності, незалежної і демократичної України, спроможної самостійно відстоювати власний суверенітет і зміцнювати регіональну рівновагу, є сприянням безпеці та благополуччю не лише українського народу, а й цілісної, вільної, справедливої, незалежної, демократичної і мирної Європи.

У другому пункті Хартії під назвою «Захист та протидія російській агресії» визначено, що США та Україна «розділятимуть ключові інтереси в сильній, самостійній та демократичній Україні». Укріплення обороноздатності України щодо протистояння загрозам її суверенітету та зміцнення процесу інтеграції України до інституцій євроатлантичного виміру є важливими взаємопов'язаними пріоритетами [23, с. 111].

Зусилля України стосовно запровадження діяльності Кримської платформи щодо забезпечення ефективної інтеграції міжнародних зусиль з ліквідації негативних гуманітарних й безпекових наслідків анексії Криму, передбачених Спільною декларацією Кримської платформи, отримують належну підтримку.

Зазначено, що Стратегічна безпекова та оборонна програма держави буде взята за основу для реалізації подальшого розвинутого партнерства Україна-США у безпековій та оборонній галузях. Надаватиметься сприяння реалізації державою зусиль для забезпечення максимально ефективної відповідності статусу країни-учасниці до стандартів НАТО як члена Партнерства з розгорнутою політикою можливостей.

Відповідно до третього розділу Хартії стратегічного партнерства України і США, закріплено перелік пріоритетних напрямків взаємодії у сфері демократизації та зміцнення правопорядку. Останнім, четвертим розділом Хартії закріплено пріоритетні заходи для реалізації невідкладних завдань щодо стратегічного партнерства у напрямі здійснення економічних перетворень.

Американська сторона виступає на стороні України щодо амбіційного плану трансформації економіки, орієнтованого на проведення масштабних заходів з проведення реформ у ключових економічних сферах та просування інвестиційної діяльності. Українська та американська сторони вбачають необхідність зміцнення рівня енергетичної захищеності України й прийняття першочергових рішень для протистояння загрозам, налаштовані щодо розширеної політики підтримки заходів з приватизації, співпраці з Україною у питанні підготовки відповідних умов для ефективного надходження американських інвестицій до України, стимулювання розбудови приватного сектору, підвищення якості контролю над діяльністю фінансового сектору.

Надзвичайно актуальним для української влади є закріплене Хартією твердження стосовно того, що США продовжують надавати допомогу у сфері енергозабезпечення України та налаштовані сприяти реалізації зусиль України, зокрема, у питаннях становлення незалежного енергетичного сектору, послаблення

держрегулювання енергетичної галузі, розширення диверсифікації енергоносіїв, включення до європейської енергетичної системи, приватизації ядерної енергетики, проведення добросовісної трансформації вугільної індустріалізації, а відтак недопущення переходу Кремля до енергетичного використання в інтересах геополітичного протистояння.

Так, можна констатувати, що Хартія відносин стратегічного партнерства Україна-США є ключовим стратегічним інструментом взаємодії між державами, що продовжує відігравати надзвичайну значущість в контексті ситуації з повномасштабною війною в Україні.

Ухвалення оновленої Хартії співробітництва України з США продемонструвало, що внутрішньополітичні взаємини України зі Сполученими Штатами Америки залишаються на належному рівні та демонструють стабільно динамічний характер розвитку. Особливістю стратегічної інтеракції обох країн є збереження високих стандартів взаємодії, зокрема, насиченості стратегічного співробітництва та наявності глибокого рівня взаєморозуміння з основних напрямів і питань співпраці, перш за все, у справі системного та злагодженого політичного тиску на Росію з дотриманням принципів справедливості та недопущення її агресії проти України.

Американська влада проголошує рішучість вжиття комплексу відповідних законодавчих заходів щодо збереження державної цілісності України, а відтак висловлює глибоку налаштованість на скорочення деструктивних проявів російського впливу й панівного становища в регіональному вимірі.

Воєнний держбюджет на 2021 рік містив стандартну суму в 250 млн доларів на надання збройної підтримки Україні. Йдеться виключно про фінансування оборонного бюджету Пентагону. Зазвичай, до зазначеної цифри додаються також кошти по інших напрямках надання підтримки. Всього ж допомогу у питаннях безпекової діяльності становить орієнтовно 500 млн дол. на рік. Президенту Байдену вдалося позитивно сформулювати позицію щодо передачі Києву летального

озброєння. При цьому сторонам належить сформулювати загальне розуміння пріоритетних напрямків оборонної підтримки [22].

Учасники переговорів закріпили в протоколі наміри сприяти поглибленню діалогу у питаннях розвитку співпраці у галузях державної власності, публічних закупок, у т.ч. через своєчасне забезпечення інформування представників США стосовно приватизації в Україні, а відтак – через проведення відповідних заходів з метою надання їм актуальної та правдивої інформації. Крім того, сторонами передбачається опрацювати можливості організації проведення спеціалізованих виставок й інформаційних кампаній та здійснення обміну практичним досвідом у питаннях інженерно-технічного забезпечення комерційних підприємств і здійснення процедур закупівель в обох державах [58].

Українська влада здійснюватиме подальші зусилля щодо укріплення адміністративного контролю над армією, проведення заходів з модернізації оборонних закупок з метою досягнення поставлених євроатлантичних прагнень. США висловлюють підтримку курсу стосовно необхідності проведення масштабної реорганізації Служби національної безпеки України шляхом удосконалення й підвищення відповідальності за забезпечення захисту прав людини та посилення державного регулювання у цій сфері [31, с. 7].

Стратегічне українсько-американське співробітництво дослідники наразі характеризують як асиметрично конструктивне партнерство. Для України важливо, щоб США виступали не просто одним із політичних партнерів, здатних забезпечити їй вихід на траєкторію європейського руху, а й слугували гарантами її територіальної непорушності та цілісності.

Провідною стратегічною геополітичною функцією США продовжує бути відданість принципам підтримки основних засад демократичних прав і свобод, посилення заходів протидії корупції та допомога установам демократичного суспільства в усьому світі. Наслідком російської анексії Криму та повномасштабного вторгнення в Україну стала реалізація Сполученими Штатами сукупності заходів, які призводять до того, що агресор сплачує відповідну ціну. Серед основних механізмів

такого тиску проти путінського авторитарного режиму є застосування комплексу економічних санкцій, запроваджених як в рамках ООН, так і в індивідуальному режимі. При цьому санкції мають вибірковий ефект і надалі лише нарощуватимуться [12, с. 282].

Сполучені Штати перебувають у постійному контакті з Президентом Зеленським, представниками органів влади та громадськості з приводу забезпечення подальшого становлення України до успішної демократії та захищеності в її загально визнаних кордонах. Зберігаючи прихильність до продовження співпраці з українськими партнерами, Сполучені Штати прагнуть до зміцнення демократії та проведення реформ, покликаних зміцнити правопорядок і викоринити корупцію, а разом з тим – забезпечити стабільність і стійкість демократичних інститутів. Завдяки цим стратегічним крокам Сполучені Штати зможуть залучити більше комерційних партнерів, сприяти економічному зростанню України та підвищити її резистентність щодо міжнародного тиску [33].

Основними принципами, які визначають взаємодію України та США, є фундаментальні принципи, що сприяють утвердженню демократичних цінностей та поєднують дотримання прав людини і верховенства права. Спираючись на американську підтримку, Україна здійснює реалізацію реформи, покликаної реформувати державу згідно з європейськими та євроатлантичними засадами і практиками.

Зараз США є визначальним фундатором єдності України на загальноєвропейському та глобальному напрямках, стримуючи російську агресію та здійснюючи фінансову підтримку на глобальному рівні. Задля підвищення дієвості захисту інтересів України необхідно активізувати зусилля щодо зміцнення координації роботи між посольствами України в країнах ЄС та відповідними посольствами США у державах-членах Європейського Союзу [6].

Відповідно, налагодження інтенсивного партнерства зі Сполученими Штатами вимагає покращення системи координування зустрічей офіційних посадових осіб та представників політичної еліти в Україні. Для цього з боку української влади

потрібно, передусім, щоб кількість зустрічей трансформувалася в їх ефективність. Необхідно, щоб представникам українських делегацій вдалося навчитися формулювати достатньо зрозумілі повідомлення, з котрими вони відвідують Сполучені Штати Америки. Також Україні необхідно налаштувати ділові відносини з апаратом Конгресу, відповідальними за формування конгресменами зовнішньополітичних пропозицій стосовно України й за проведення їхніх відвідувань до країни.

Практика свідчить, що зв'язки Києва та Вашингтона міцніють. Між Україною та Сполученими Штатами Америки утвердилися фундаментальні цінності, котрі єднають вільні народи світу: принципи демократії, захисту прав людини, утвердження принципу верховенства права. Спираючись на підтримку США, українська сторона запроваджує курс реформ, покликаних змінити країну згідно з європейськими та євроатлантичними цінностями і стандартами. Україна та Сполучені Штати Америки будуть наполегливо співпрацювати заради подальшого укріплення співпраці.

3.2 Альтернативи нинішньому глобальному світовому устрою

Наприкінці періоду «холодної війни» відбулося проголошення главою США Джорджа Буша-молодшого та лідером КПРС Михайла Горбачова й створення міжнародного світового порядку, побудованого на кооперації інтересів двох світових лідерів. Втім, з руйнуванням Радянського Союзу світовий порядок забезпечувала виключно одна наддержава.

Виходячи з того, що кожен з полюсів світової розстановки сил не є переважаючим, такий світ переходить в уніполярний формат. Відсутня також чітка монополярність полюсів стосовно домінування держави щодо інших країн. Подібний уклад вважається дуалістичним, або біполярним. Інколи в умовах багатопольярного світу елемент співробітництва є переважаючим (держави виробляють єдині стандарти поведінки й слідкують за їх реалізацією, застосовуючи відповідні механізми

протистояння, зокрема, караючи порушників), проте подібний інтегрований порядок можливий і за механізмом протиборства (якщо стійкість підтримується за рахунок збалансування потенціалів), і шляхом зіткнення (у випадку, коли це збалансування втрачається).

Сьогоднішній світ істотно відмінний від традиційної моделі багатополлярності: у ньому спостерігається тенденція до збільшення кількості полюсів сили, а не просто потужних незалежних держав. Ймовірно, одною з ключових особливостей розвитку сучасних відносин є позбавлення монополій на державну владу (а в низці сфер – не просто на право монополії, а взагалі на право панування). Проблемам існування держав загрожують випробування як міжнародних і територіальних структур, так і внутрішніх силових організацій, а іноді навіть різноманітних недержавних формувань, транснаціональних компаній, великих корпорацій [20].

Головними стовпами впливу, а також елементами суперництва зі світовими гігантами є держави регіонального масштабу. Йдеться, насамперед, про такі регіональні держави, як Бразилія в Латинській Америці, Нігерія в Африці, Єгипет, Ізраїль та Іран на Близькому Сході, Австралія, Індонезія і Південна Корея в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Можна додатково відзначити ряд глобальних фінансових організацій:

- загальносвітові («Міжнародний валютний фонд», «Організація Об'єднаних Націй», «Світовий банк»);
- регіональні («Асоціація держав Південно-Східної Азії», «Африканський Союз», «Європейський Союз», «Ліга арабських держав», «Організація американських держав»);
- галузеві («Всесвітня організація охорони здоров'я», «Міжнародне енергетичне агентство», «Організація країн-експортерів нафти», «Шанхайська організація співробітництва»);
- ЗМІ («BBC», «CNN»);
- збройних формувань («Талібан», «Хезболла»);

– політичних сил, релігійних течій та громадських організацій, окремих терористичних угруповань («Аль-Каїда»);

– наркотичних картелів, різноманітних добродійних недержавних структур («Лікарі без кордонів», «Грінпіс», «Фонд Білла та Мелінди Гейтс»). Тобто, потужність влади й впливу в умовах глобалізації не тільки не обмежується, скільки розосереджується.

США залишаються й надалі зберігатимуть значення провідного міжнародного економічного центру тяжіння у глобальному просторі. Протягом останнього року дана країна виділяє на оборонні потреби близько п'ятисот млрд. доларів (сімсот з урахуванням операцій в Афганістані та Іраку) й оперує однією з провідних світових армій, найбільш міцним флотом та військово-повітряними силами. Внутрішній валовий продукт США дорівнює приблизно 14 трильйонам доларів, тобто найвищий світовий показник.

США належать до найбільшого європейського виробника культури (у сфері кіно й телеіндустрії), розповсюдження інформації та технічних інновацій. Водночас потуга США, за всієї її реальності, не позбавлена схильності до ослаблення. Так, питома вага США у світовому імпорті скоротилася майже до 15 відсотків. Наразі їх доля у глобальному ВВП дорівнює 25 відсоткам, і надалі такий результат неухильно погіршуватиметься, з огляду на поточне, а разом з тим й передбачуване розшарування в обсягах темпів розвитку економічних показників США і, приміром, таких азійських держав-гігантів, більшість з яких розвиваються дещо випереджаючими темпами – удвічі-втричі [18, с. 1].

Наступним значущим фактором є підвищення розмірів валютно-фінансових активів таких ключових країн, як КНР, Кувейт, ОАЕ, Саудівська Аравія. Крім того, виникають також додаткові можливості для розміщення біржових активів за межами Америки, залучаючи багаторічних корпоративних інвесторів до співпраці з американськими біржами, а декотрі з них взагалі передбачають запровадження практики розміщення первинних біржових облігацій.

Керівництво Байдена сприймає Азію як чергову фронтальну лінію в протистоянні за домінування з найважливішим конкурентним суперником наддержави – Китаєм. Політика стримування сили та впливу Китаю не припинятиметься, попри те, що почнуть застосовувати тонкішу тактику дипломатії й військової поведінки [34, с. 1403].

Головною стратегічною задачею адміністрації Джо Байдена є подальша співпраця з Китаєм у питаннях міжнародного співробітництва, посилення позицій альянсів, принципів множинності, зміцнення демократичних принципів для реалізації нового стратегічного напрямку щодо КНР, орієнтованого на утримання Пекіну.

Стратегія США щодо АСЕАН передбачає питання стримування не тільки Китаю, однак і того, як саме Сполучені Штати здатні забезпечити можливість ефективної різносторонньої співпраці з країнами АСЕАН щодо комплексного врегулювання гострих суперечностей через АСЕАН, за можливості, і на двосторонньому рівні, коли це необхідно. Відтак, на визначення напрямів зовнішньої регіональної політики США щодо Китаю здійснюють вплив безліч факторів та поглядів різних інституцій.

Концепція злагодженого довгострокового партнерства США і КНР за своєю суттю подібна до моделі глобального конкурентного протистояння, яке виразно проявляється в останні десятиліття. КНР фігурує як найбільша проблема для безпеки і процвітання США, що є стратегічним конкурентом, що використовує важелі впливу на своїх партнерів, і бажає переформатувати порядок в Азійсько-Тихоокеанському регіоні на свій розсуд. На даний час КНР намагається підірвати становище Вашингтона як виключного центру глобальної сили, проте Сполучені Штати не збираються віддавати Китаю першість у Східній Азії та Азіатсько-Тихоокеанському регіоні [55, с. 44].

Штати встановили непосильне навантаження на збереження глобальної безпеки. Такий варіант світового устрою є природним, вважається головним зацікавленням Америки. Тому втягування США в вирішення віддалених глобальних викликів безпосередньо стосується інтересів США. Безперервна причетність США до

вирішення конфліктних проблем накликала міжнародні занепокоєння, про те, що держава прагне збагатити ресурсну базу, використовуючи стратегічні прийоми та керуючись зовсім не благородними міркуваннями, а швидше стратегічною тактикою.

Суттєві покращення можливі виключно при суттєвому послабленні впливу США щодо регулювання політичних процесів в інших державах. Світові економічно впливові та значущі держави вимушені заповнити порожнечу, якщо США підуть з глобальної безпекової політики. Пробними випадками для наслідування слугують Лівія та Сирія, у ситуації навколо яких проявилось максимальне прагнення американської дипломатії до активних дій.

Отже, США, поза сумнівом, планують і в подальшому контролювати, регулювати і активно взаємодіяти з питаннями міжнародної безпеки в зоні Північної Америки й Карибського басейну. Завадити такому втручання не вдасться. ЄС або НАТО здатні контролювати рівень безпекової стабільності в регіоні Європи або протистояти зростанню впливу з російського боку.

Складнішими залишаються загрози безпеці в Південній Америці, Африці, на Близькому Сході і в Азії. Що стосується Південної Америки, то наразі спостерігається тенденція посилення впливу США. Однак цікавість США до Південної Америки була здебільшого обумовлена побоюванням з огляду на перспективу розвитку комунізму й розповсюдження впливу Радянського Союзу після Другої світової війни [48].

Практика світових конфліктів засвідчує, що прихильність принципам Вестфальської конвенції сьогодні немає широкого застосування, не може претендувати на всезагальне визнання серед представників усього цивілізованого світу як інтегрального принципу зовнішньополітичної діяльності. Водночас для становлення трансформації систем міжнародної організації та зміцнення національної безпеки їх дієздатність є невідворотним фундаментом.

Порушення принципів функціонування міжнародних систем безпеки, зокрема, зміна балансу сил призводить до масштабних зламів у світобудові і розпаду міжнародного безпекового устрою, так чи інакше, провокуючи серйозні зрушення у світовій системі. Падіння моделі двополюсної світобудови й перехід США до моделі

однополюсної безпеки, істотно позначилося на формації поглядів американців на навколишній світ. Окрім того, змінилося уявлення представників провідних європейських політичних структур стосовно сучасної концепції формування системи міжнародних відносин.

Перед міжнародною спільністю постало вирішення питання формування світового порядку, що складається з локальних порядків, функціонує на принципах міжнародної кооперації, визнаних принципах і правилах, концепції міжнародного співробітництва, а також співвідношення балансів сил [11, с. 159].

Досягнення подібного узгодження на практиці є дуже складним завданням, враховуючи відсутність єдиного бачення майбутнього світового устрою. Найчастіше спостерігається антагоністичність підходів до вирішення питань ціннісного, інформаційного, ідеологічного характеру, розстановки політичних пріоритетів, спрямованості подальшого світопорядку зі сторони світових політичних акторів.

Виникають також альтернативні підходи, які відповідають західним цінностям, проте залишаються суперечливими. Передусім таким уявленням є світоглядні орієнтири ісламського світу, зокрема індуїзму, філософії конфуціанства, котрим характерне бачення принципів особливостей функціонування й становлення світового устрою. Визнаються загальні загальнолюдські ідеали – принципи демократичності, дотримання основних демократичних цінностей, свободи ринкових відносин.

Проте цілком очевидним є те, що дані засади широко розповсюджені в інших державах регіону маючи при цьому неоднакову інтерпретацію. Зокрема, викликає сумнів відсутній будь-який підхід стосовно ідентифікації глобальних небезпек – розповсюдження засобів колективного враження, поширенню засобів збройного враження, екологічних проблем тощо.

Наявність відсутності спільних напрацювань концептуального спрямування щодо вирішення проблем та загроз новітнього часу, безперечно, відчутно послаблює шанси на досягнення порозуміння, пошуку компромісів та налагодження дійових інструментів для протистояння подібним загрозам у світовому суспільстві.

Беручи до уваги геополітичні фактори розвитку нинішнього геополітичного простору, представляється актуальним та доцільним окреслити питання щодо виявлення ролі та місця США стосовно становлення процесу побудови майбутнього світопорядку, а також їх можливостей здійснення власного безпосереднього впливу на формування такого порядку. Виступаючи найважливішим учасником світових відносин, а також позначаючи провідні положення у структурі світового співтовариства, США зберігають суттєві військово-політичні потужності й ресурси для підтримання міжнародної рівноваги та забезпечення міжнародної безпеки [35, с. 79].

У монографії «Дослідження глобальних структур й положення в сучасного світу» І. Валлерстайн висловлюється щодо того, чому сучасному світовому простору в період з 1990 по 2025-2050 рр. загрожує дефіцит цілісності та стабільності завдяки кризовій моделі світ-системи [7].

Відповідно до проведених розрахунків, до 2050 року США опиняться зіштовхнутись з численними міжнародними труднощами, які загрожуватимуть стабілізації їх розташування у міжнародному світі:

- стійкі демократичні процеси, зокрема, зростання популізму;
- скороченням масштабів поширення середнього класу, котрий є перманентним джерелом фінансування домінуючих партій у США;
- посилення процесів старіння суспільства та збільшення темпів старіння чисельності народонаселення, що відобразатиметься на скороченні господарського та науково-виробничого простору країни;
- зниження ВВП на душу населення.

Серед можливих пояснень такому стану справ автор виділяє зокрема можливу загрозу втрати США статусу країни-гегемона. Найочевиднішими кандидатурами на виконання функції гегемона США вже після припинення «холодної війни», з урахуванням зменшення значення США для світового співтовариства, І. Валлерстайн пропонує розглядати Японію та Європейський Союз на правах претендентів нової гегемоністичної потуги. Він допускає, що через 50-75 років після закінчення

«холодної війни» Японія стане військово-морською і авіаційною могутністю, конкуруючою з країнами ЄС, внаслідок впливу якої цілком вірогідно може розгорітися «тридцятирічна (світова) війна», в результаті якої перемога дістанеться японській стороні.

У своєму дослідженні «Кінець знайомого світу: Соціологія XXI століття» І. Валлерстайн, приділяє увагу дослідженню питання «піднесення Східної Азії» з середини 70-х років XX століття, акцентує увагу на характері впливу зазначеного процесу на подальшу еволюцію світ-системи у XXI столітті. Вважається, що можливими є наступний сценарій розвитку світового устрою: він еволюціонуватиме на засадах збереження принципів традиційного устрою або ж увійде у «новітню хвилю циклічних змін» [7].

Виникнення будь-якої світової системи відбувається в процесі наближення попереднього формату до кризової лінії й наступного фундаментального переформатування усього її устрою. І. Валлерстайном сучасна світова система визначається як така, що зазнає структурного спаду, і, виходячи з цього, повноцінного згорання наступного витка гегемонії у перспективі не передбачається. Серед найімовірніших напрямів такого розвитку обставин дослідник виділяє положення «біфуркації», тобто хаотичного устрою глобальної системи, при якому навіть найбільш короткострокові сценарії не підлягають чіткому обґрунтуванню через паралельне існування множини альтернативних варіантів розвитку подій.

Резюмуючи напрацювання окремих дослідників, варто зазначити, що під поняттям багатополярності нерідко розглядається світова система, в межах якої паралельно здійснюється діяльність одночасно низки центрів тяжіння з зіставними потенціалами (силовим, фінансово-економічним, ідеологічно-політичним і т.д.).

Під однополярністю, своєю чергою, прийнято розуміти систему, в якій функціонує єдиний центр сили, лідер, наділений абсолютною силою і займаючий найвищі положення в організаційній ієрархії світ-системи. Одночасно опис сучасного світоустрою лише на основі використання принципів міжнародної системи (територія, суверенітет, безпека) не відобразатиме дійсності, тому що опис

всесвітнього середовища винятково як міждержавного не дає його об'єктивної оцінки. Варто зважати на глобальні закономірності функціонування сучасного світу, серед яких масова соціальна міграція населення, зростання транскордонних потоків капіталів, наростання ризиків (поширення зброї масового знищення, розвиток транснаціонального організованого тероризму).

Подолання зазначених загальносвітових загроз передбачає забезпечення мультилатерального підходу, кооперації всіх сторін світового життя, розробку спільного підходу, нехай навіть і з частковим відходом від національного характеру інтересів тієї чи іншої держави.

Дипломатична співпраця в системі розбудови багатопольярного світу матиме певні труднощі. Поза тим, що в умовах неполярного простору занадто багато дійових осіб, немає чітко структурованих, регульованих залежностей, притаманних системам регулювання в однопольярному, багатопольярному та біпольярному середовищах. Значення альянсів може бути зменшено, позаяк ефективність діяльності блоку базується на загрозах, які піддаються аналізу, надійності передбачуваних оцінок й обґрунтованості виконання міжнародних гарантій, без чого в неполярному світі важко уявити його функціонування.

Більшою мірою взаємини можуть вибудовуватися через елементи дискретності та контекстуальності. Переможна дипломатична лінія полягає в тому, наскільки успішно проводитимуться перемовини, вибудовуватимуться координаційні лінії й посилюватиметься дипломатичне стимулювання розвитку партнерства із запобіганням неминучим розбіжностям, викликаним такою стратегією.

Рівень життя в неполярному світі становить певні загрози і виклики. Втім, прагнучи до глобальної інтеграції, варто розраховувати щонайменше на забезпечення стійкості. Важливим кроком у цьому відношенні можна вважати організацію єдиної системи взаємодії серед представників урядових структур й громадських інституцій, зацікавлених у розвитку мультилатерального типу інтеграції. Такому рівню відповідає поняття порозуміння в ситуації позапольярності. Здобути повне усунення мультипольярності не представляється можливим. Однак можливо керувати нею і

посилити перспективи того, що світова система міжнародного регулювання не ослабне і не зруйнується [68].

Необхідність використання принципу багатосторонності спонукає багатьох сучасних фахівців до констатації того, наскільки багатостороннім є сучасний світ, що отримав відображення в поняттях «міжнародна безпека» та «глобальна політика». Втім, в ці визначення закладаються неоднакові значеннєві навантаження.

Частиною сучасних дослідників, серед яких, насамперед, виділяються теоретики ідеї концепції багатополарності, проходять своєрідні порівняльні хронологічні аналогії поточної сучасної глобальної обстановки з Європою періоду середини XVII століття. Водночас, процеси, що здійснюються протягом сучасності у системі політичного облаштування світу, є набагато глибшими й значущими. Мультиполярна структура організації світового політичного середовища цілком обґрунтовано передбачає, що система регіональної стабільності має однаковий військовий, геостратегічний, фінансовий, економічний, силовий, ресурсний рівень, що, безперечно, не відповідає сучасному стану справ у світі. Однак, очевидно, що на сьогоднішній момент досягнення подібного сценарію на практиці є проблематичним, внаслідок того, що розвиток кожної окремої країни не сягає однакового рівня.

Звичайно, розвиток суспільно-політичної думки – це діалектичний шлях становлення й зміни певної сукупності уявлень та ідеологічних установок, які враховують потреби конкретної епохи. Тому процеси формування якісно відмінних світоглядних концептуальних конструктів, які вигідніше витісняють ідеї або світоглядні орієнтири та не відповідатимуть сучасним викликам, є абсолютно закономірними. Отже, коли принцип політичного реалізму не виправдовує вимог сьогодення, на зміну якому висувається державний ідеалізм, проголошуючи мобілізуючі ідеї створення справедливого й удосконаленого міжнародного світоустрою.

Передусім існує нагальна потреба вироблення та практичної реалізації ефективних інституційних механізмів глобалізації. Вона безпосередньо пов'язана з розумінням сучасної геополітичної моделі державотворення в умовах глобальних

процесів, а насамперед – з вирішенням питання про те, як має рухатися держава і яка її роль у сучасному глобалізаційному просторі.

Нинішній світоустрій з його глобальною економікою, стрімким розвитком комунікаційних зв'язків різних країн передбачає принципово новітні важелі і регулятори, спроможні ефективно підтримувати його подальший розвиваючий і демократичний розвиток.

Таким чином, аналіз багатополярності у світовому устрої сьогодні повинен здійснюватися з урахуванням особливостей розвитку взаємодії та взаємозалежності різних суб'єктів не просто на міждержавному, а й на міжцивілізаційному рівні. Це вимагає перевірки фундаментальних підвалин, стандартів й орієнтирів, якими оперує формування світової політики (міжнародно-правових стандартів, системи морально-етичних засад, культурних цінностей та ін.), а відтак розроблення необхідних регуляторів взаємного врегулювання діяльності міжнародних акторів на міжнародному політичному просторі, включаючи як державні, так і позаурядові інституції.

ВИСНОВКИ

Здійснивши аналіз основних чинників й глобальних тенденцій американського лідерства у XXI столітті, можна констатувати, що на нинішньому етапі США зберігатимуть першість як провідна країна світу, і відповідно як визначальний соціально-економічний, військово-технічний, технологічний та політико-дипломатичний важіль міжнародного устрою.

Що стосується системи міжнародних відносин, то зовнішня політика США є системним, багаторівневим процесом і відображається на індивідуальному, загальнодержавному та системному рівнях. Реалізація зовнішнього та внутрішнього політикуму, забезпечення загальнонаціональних пріоритетів передбачає залучення широкого спектру механізмів, котрі значною мірою стосуються поняття «могутності», маючи при цьому характерну здатність впливати на систему глобального управління. Підводячи підсумок, можна сказати, що:

1. Параметри американського лідерства базуються не обмежуючись застосуванням збройної сили або домінуванням у зовнішньоекономічній сфері, а й на використанні параметрів «конструктивного» спрямування впливу на світову арену. Зазначене досягається послідовністю визначених зовнішньополітичних рішень, а саме – активізацією дипломатичної присутності, налагодженням активного міжнародного порядку денного, а також збереженням партнерських взаємовідносин з американськими союзниками.

2. З'ясовано, що теоретичні міркування про міжнародне світове лідерство у сукупності можна тлумачити як побудову єдиної світової глобально-політичної моделі, що дозволяє здійснювати інтегрованість задіяних компонентів в єдиному структурному та системному функціональному апараті. Потужність США обумовлюється, передусім, їх потенціалом щодо забезпечення управління над новітніми структурами співробітництва.

3. Визначено, що узагальнений погляд на формування стратегій глобального лідерства США за час президентських каденцій Буша-старшого та Клінтона

демонструє, що протягом діяльності адміністрації Дж. Буша-старшого та першої адміністрації Б. Клінтона було поширено переконання, що США визнано переможцем у «холодній війні» не виключно як держави, але й як носія своєрідної системи цінностей: принципів розвитку індивідуалізму, демократії, вільного підприємництва, покладених в основи системи ліберальної ринкової економіки, а відтак і засад політичної демократії. Твердження американського лідерства підносилося як вимушена противага експансії СРСР, що посилювало ризик порушення свободи і безпеки в масштабах всього світу.

4. Також з'ясовано, що шляху до глобального лідерства США розпочали етап внутрішньої трансформації. Зокрема, відбувалося певне структурне перетворення глобальних процесів у політичній структурі та сфері світової економіки, внаслідок чого США перейшли до активного пошуку способів власної міжнародної політики з оглядом на власні потреби та ресурси. Основним завданням Вашингтону стало закріплення за собою ролі політичного, економічно-технологічного лідера. Так, випереджаючі економічні характеристики та геополітичне становище, вдала зовнішня політика – все є запорукою лідерства Сполучених Штатів в сучасних трансформаційних процесах.

5. Своєю чергою, досліджено, що предметно-практичні засади ліберальної та реалістичної концепції лідирування за президентства Б. Обама та Д. Трампа демонструють, що розвиток зовнішньополітичного курсу США відбувався на підґрунті загострення наявних суперечностей й перетворень у сфері міжнародних відносин, що, у подальшому, позначилося на процесах утворення системи сталого міжнародного устрою. Виходячи з того, що основні чинники загроз щодо національної безпеки спричинені сукупністю міжнародних і внутрішніх викликів, породжуваних впливовими зовнішніми силами, котрі безпосередньо торкаються внутрішньої безпеки та економіки США. Позиція Д. Трампа ґрунтується на принципі взаємозв'язку міжнародних і внутрішніх чинників, що мають суттєвий вплив на стан внутрішньої стабільності та економіку Сполучених Штатів. Зокрема, Б. Обама фактично відкинув ідею щодо необхідності збереження геополітичної гегемонії

США, яка протягом значного часового проміжку обумовлювала визначення ролі Сполучених Штатів Америки на світовій арені. Б. Обама вніс суттєві доповнення до прийнятих Сполученими Штатами глобальних зобов'язань. Він прагнув включити до стратегії державної безпеки низку важливих соціально-економічних пріоритетів – забезпечення економічного розвитку, доступу до ефективної та якісної освіти, покращення системи медичної сфери, розвиток сучасних високотехнологічних галузей і т. д. З огляду на це, Б. Обама систематично доводив доцільність провідної ролі США в житті всього світового співтовариства, а й підтримував ідеї захисту і розширення американських лідерських позицій у світі.

6. Також досліджено, що фундаментальними рушіями впровадження нових доктринальних установок Д. Байдена стали переформатування урядів іноземних держав за посередництвом збройної сили. Байден прийняв курс на принципові інтереси США.

7. Визначено, що відбувається активізація довготривалого стратегічного співробітництва США та України протягом президентства Д. Байдена. Подальші перспективи зміцнення стратегічного партнерства між США та Україною обумовлюються, передусім, політичними орієнтирами американської адміністрації, спрямованими на утримання лінії попередньої адміністрації Б. Обами у відношенні до анексії Криму та війни в Україні. Значний вплив на вирішення актуальних зовнішньополітичних питань України здійснюється через американсько-російські відносини, їх перебіг та перспективи розвитку. Укладений Меморандум закладає надійне підґрунтя для запуску тривалої українсько-американської співпраці у галузях енергетики, інфраструктури, цифрової економіки, оборонних систем та засобів цивільного захисту, технологій митного та прикордонного контролю, кібербезпеки, медичного оснащення та приладів, фармацевтики, тощо. Сторони досягли домовленості, що цей перелік не є остаточним і може бути розширений у разі необхідності.

Відповідно, в перспективі вплив США на трансформування новітньої міжнародної системи та побудову нового міжнародного порядку зберігатиметься

вагомим і показовим, незалежно від того, що на міжнародній арені можливе розширення присутності ряду провідних гравців, здатних впливати на формування світового порядку, а отже, ставити під сумнів або зменшувати статус США як лідера глобального масштабу.

Сьогодні США продовжують зберігати статус наддержави з колосальним ресурсом, котрий вони спрямовують на посилення своєї могутності. США вже посилювали себе у попередній період і спроможні зміцнюватись і надалі. У зовнішньополітичній сфері Вашингтон відійшов від ролі закоренілого світового гегемона і перейшов на тактику лідера, налаштованого на захист Заходу.

Таким чином, у перспективі США зберігатимуть статус найпотужнішої сили у світовому співтоваристві. Протягом тривалого часу весь світ розглядатиме США як головного рушія світової системи глобалізації та державу, що здобула від неї максимальну корисність. На порозі третього тисячоліття можна констатувати безумовне домінування Сполучених Штатів Америки у політичному, соціально-економічному, науково-технічному та військовому аспектах. Зазначене дозволяє стверджувати, що Америка спрямовує процеси модернізації всієї міжнародної системи і відіграє роль головного актора на сучасній світовій арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брюне А. Геополитика меркантилизма: новый взгляд на мировую экономику и международные отношения. Москва: Новый хронограф, 2012. 224 с.
2. Виступ Президента Володимира Зеленського у Верховній Раді зі щорічним Посланням про внутрішнє і зовнішнє становище України. // Президент України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-volodimira-zelenskogo-u-verhovnij-radi-zi-71805>. (дата звернення: 4.08.2022).
3. Війна в Україні: у Байдена озвучили головні цілі самітів НАТО та G7. УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/world/viyna-v-ukrajini-2022-u-ssha-ozvuchili-golovni-cili-samitiv-nato-i-g7-novini-svitu-11874702.html>. (дата звернення: 9.09.2022).
4. Вінникова, Н. Парадокси політичних рішень в епоху постдемократії : монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. № 23. 424 с.
5. Еволюція глобального лідерства США в сучасній системі міжнародних відносин. Історичні і політологічні дослідження. *Digital Object Identifier System*. 2019. С. 1–8.
6. Нова безпекова стратегія США: як 2022 рік змусив Білий дім змінити оцінку Іммануїл Валлерстайн «Сучасна світ-система». Anthologyforthe lazy. URL: <https://anthologyforthe lazy.webnode.com.ua/l/immanujil-vallerstajn-suchasna-svitsistema/>. (дата звернення: 20.08.2022).
7. Ціна успіху американських президентів. Історична правда. URL <https://www.istpravda.com.ua/reviews/2021/07/8/159806/>. (дата звернення: 29.08.2022).
8. Лимар В. Деякі аспекти митної політики США. *Specialized and multidisciplinary scientific researches*. 2020. С. 47–48.
9. Лідерство США в об'єднанні Заходу на міжнародній арені обговорюють в Мюнхені. VOA. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/liderstvo-pered-kryzamy/4789850.html/>. (дата звернення: 6.10.2022).
10. Лідерство США у багатосторонніх зусилля щодо врегулювання кризи в Україні. United States Department of State. URL: <https://www.state.gov/лідерство-сша-у->

багатосторонніх-зуси/. (дата звернення: 17.09.2022).

11. Мамедова З., Трикоцька Є. Образно-географічні уявлення про Сполучені Штати Америки. *Теоретичні та емпіричні наукові дослідження: поняття та тенденції розвитку*. 2021. № 3. С. 157–161.

12. Методом спроб і помилок: стратегічний союз Японії та США на шляху до вирішення проблем безпеки у Східній Азії. *Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка*. 2012. № 5. С. 282–287.

13. Миру нужно американское лидерство. VOA. URL: <https://www.golosameriki.com/a/blinken-us-russia-world/6795280.html>. (дата звернення: 20.10.2022).

14. Мушеник І. Концепція інноваційного розвитку економіки США. *Європейська наука*. 2019. № 5. С. 53–59.

15. Pavlenko O. U.S.-Ukraine strategic partnership. Possible fields for cooperation in the energy sector. More channels and platforms for the U.S.-Ukraine cooperation. *Policy Commons*. 2021. P. 1–3.

16. Посольство України в Сполучених Штатах Америки. URL: <https://usa.mfa.gov.ua/ukrayina-ta-ssha/dogovirno-pravova-baza>. (дата звернення: 18.09.2022).

17. Программы инноваций в государственном секторе США. *Инновации в государственном секторе*. 2021. № 8. С. 117–126.

18. Собчишин О. «Лідерство» у працях українських науковців. *Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences*. 2021. № 1. С. 1–2.

19. Соединенные штаты америки. *Карманный справочник по мировой статистике*. 2019. № 43. С. 217–297.

20. Спільна заява щодо стратегічного партнерства України та Сполучених Штатів Америки. Президент України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/spilna-zayava-shodo-strategichnogo-partnerstva-ukrayini-ta-s-70485>. (дата звернення: 24.10.2022).

21. США підтримують план України з реформування СБУ. Інтерфакс-Україна. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/765444.html>. (дата звернення: 1.08.2022).

22. Тайвань і Екраїна: лідери США та Китаю дві години обговорювали чутливі

питання. 5 Канал. URL: <https://www.5.ua/svit/taivan-i-ukraina-lidery-ssha-ta-kytaiu-dvi-hodyny-obhovoriuvaly-chutlyvi-pytannia-283618.html>. (дата звернення: 24.08.2022).

23. Запорожченко Р. «Тест на витривалість»: чи стане 2021 рік початком завершення гегемонії США? 2020. № 23. С. 105–112.

24. Тихомирова Є. Б. Українська американістика: політологічний дискурс. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2012. № 107. С. 90–96.

25. Толстов С. В. Стратегічні підходи та пріоритети в зовнішній політиці США: від Г. Трумена до Д. Трампа. *Проблеми всесвітньої історії*. 2018. № 1 (5). С. 66–95.

26. Шаповаленко М. У пошуках нового авторитаризму в умовах геополітичної турбулентності. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. *Digital Object Identifier System*. № 37. 2020. С. 8–15.

27. Указ Президента України №448/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України». *Офіційний вісник Президента України*. № 22. С. 101–102.

28. Хартія стратегічного партнерства США-Україна. Посольство США в Україні. URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/u-s-ukraine-charter-on-strategic-partnership/>. (дата звернення: 17.09.2022).

29. Чайковський Ю. В., Харитонов Р. Ф. Міжнародні відносини та світова політика : навчально-методичний посібник, 2022. 102 с.

30. Чолій Е.: США повинні показати лідерство у протидії імперським амбіціям. *Zahid.net*. URL: https://zaxid.net/ssha_povinni_pokazati_liderstvo_u_protidiyi_imperskim_ambitsiyam_putina_n1534920. (дата звернення: 4.10.2022).

31. Шамара І. М. Сучасні концепції зовнішньої політики США: можливості та реальність. 2019. С. 1–7.

32. Шевченко П. Хто виграє: Китай чи США? Економічний аспект протистояння. *LB.ua*. URL: https://lb.ua/world/2022/02/04/504635_hto_vigraie_kitay_chi_ssha_ekonomichniy.html. (дата звернення: 9.08.2022).

33. Analysis – The falling trend of US’s global leadership role. *Anadolu Ajansı*. URL: <https://www.aa.com.tr/en/analysis/analysis-the-falling-trend-of-us-s-global-leadership-role/2351335>. (date of access: 7.10.2022).
34. Kulchyski P. Bush revolution: theses on the challenges that gatherers and hunters pose to dominant structures. *Taylor & Francis*. 2020. № 41. P. 1406–1420.
35. Y. Zhang et al. Chasm in hegemony. *International conference on measurement and modeling of computer systems*. New York, 2021. P. 79–80.
36. Comparing the speed of U.S. interest rate hikes (1988-2022). *Visual Capitalist*. URL: <https://www.visualcapitalist.com/comparing-the-speed-of-u-s-interest-rate-hikes/>. (date of access: 8.10.2022).
37. D'Souza D. Joe Biden's economic plan explained. *Investopedia*. URL: <https://www.investopedia.com/joe-biden-s-economic-plan-save-the-middle-class-4769869>. (date of access: 25.09.2022).
38. Aftergood S. FAS Project on Government Secrecy (1991-2021). 2021. P. 1–13.
39. Ingram G. Renewing US global engagement in a changed world. *Brookings*. URL: <https://www.brookings.edu/blog/up-front/2021/01/12/renewing-us-engagement-in-a-changed-world/>. (date of access: 7.10.2022).
40. Саміт НАТО: Рішення про майбутнє членство України в Альянсі в силі, для Києва головне—просувати реформи. *Інтерфакс Україна*. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/750030.html>. (дата звернення: 17.10.2022).
41. Jakes L., Wong E., Crowley M. America’s road to the Ukraine war. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2022/04/24/us/politics/russia-ukraine-diplomacy.html>. (date of access: 4.09.2022).
42. Jones B. F. National leadership and economic growth. *The new palgrave dictionary of economics*. 2018. № 120. P. 9304–9309.
43. Laats A. Creationism USA: Bridging the Impasse on Teaching Evolution. *Oxford University Press*. 2020. P. 149–174.
44. Litvin L. A. Сучасні концепції національних інтересів у контексті зовнішньої політики держав. *Політичне життя*. 2018. № 2. С. 129–134.

45. Malkina H., Burdiuh M. Populism in the united states: how democracy overcomes the challenge. *Actual problems of international relations*. 2022. № 51. P. 4–9.
46. Military expenditure database. *SIPRI*. URL: https://www.sipri.org/databases/mil_ex (date of access: 25.10.2022).
47. Mytsyk L. Еволюція глобального лідерства США в сучасній системі міжнародних відносин. *Історичні і політологічні дослідження*. 2019. № 1. С. 29–36.
48. New realities in foreign affairs: diplomacy in the 21st century. Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP). URL: <https://www.swp-berlin.org/en/publication/new-realities-in-foreign-affairs-diplomacy-in-the-21st-century>. (date of access: 18.09.2022).
49. Obama B. «First inaugural address». *Finding freedom*. 2021. P. 157–169.
50. Partnership for prosperity: U.S. leadership in the global economy. Center for Strategic and International Studies. URL: <https://www.csis.org/analysis/partnership-prosperity-us-leadership-global-economy>. (date of access: 24.10.2022).
51. Pavlov O. International economic relations as a globalized system. *Black sea economic studies*. 2022. № 74. P. 1–7.
52. Pelkmans, J. New Asia-Pacic Trade deal. *CEPS Policy Insight*. № 30. 2020. P. 1–13.
53. Press statements in response to media queries about presidential records. National Archives. URL: <https://www.archives.gov/press/press-releases/2022/nr22-001>. (date of access: 13.10.2022).
54. Reagan M. America's empty throne and president trumps' revolution. *Apollo Communications*, 2018. 284 p.
55. Shkarpitna O. Complication of diplomatic relations between the US and the EU: consequences for Ukraine. *Specialized and multidisciplinary scientific researches*. 2020. P. 43–46.
56. Gaman-Golutvina O. Social Science Open Access Repository. 2018. P. 142–163.
57. Sokolshchik L. M. American conservatism and US foreign policy challenges in the XXI century: between interventionism and isolationism. *Outlines of global transformations: politics, economics, law*. 2020. № 4. P. 278–291.

58. Staff R. Fact check: Graphic comparing Trump and Obama is from 2018 and contains an approval rating error. U.S. URL: <https://www.reuters.com/article/uk-factcheck-obama-trump-by-the-numbers-idUSKBN28A2CA>. (date of access: 16.09.2022).

59. Structures of modern hegemony: the USA case study. *The journal of V. N. Karazin Kharkov National University. Issues of political science*. 2020. №. 37. P. 96–104.

60. The \$100 trillion global economy in one chart. Visual Capitalist. URL: <https://www.visualcapitalist.com/100-trillion-global-economy/>. (date of access: 25.10.2022).

61. Trump's foreign policy moments. Council on Foreign Relations. URL: <https://www.cfr.org/timeline/trumps-foreign-policy-moments>. (date of access: 24.10.2022).

62. Тихоненко І. Стратегія національної безпеки США як інструмент підтримки глобального лідерства та міжнародного порядку за адміністрації Б. Обама та Д. Трампа. *Політичне життя*. 2018. № 1. С. 158–163.

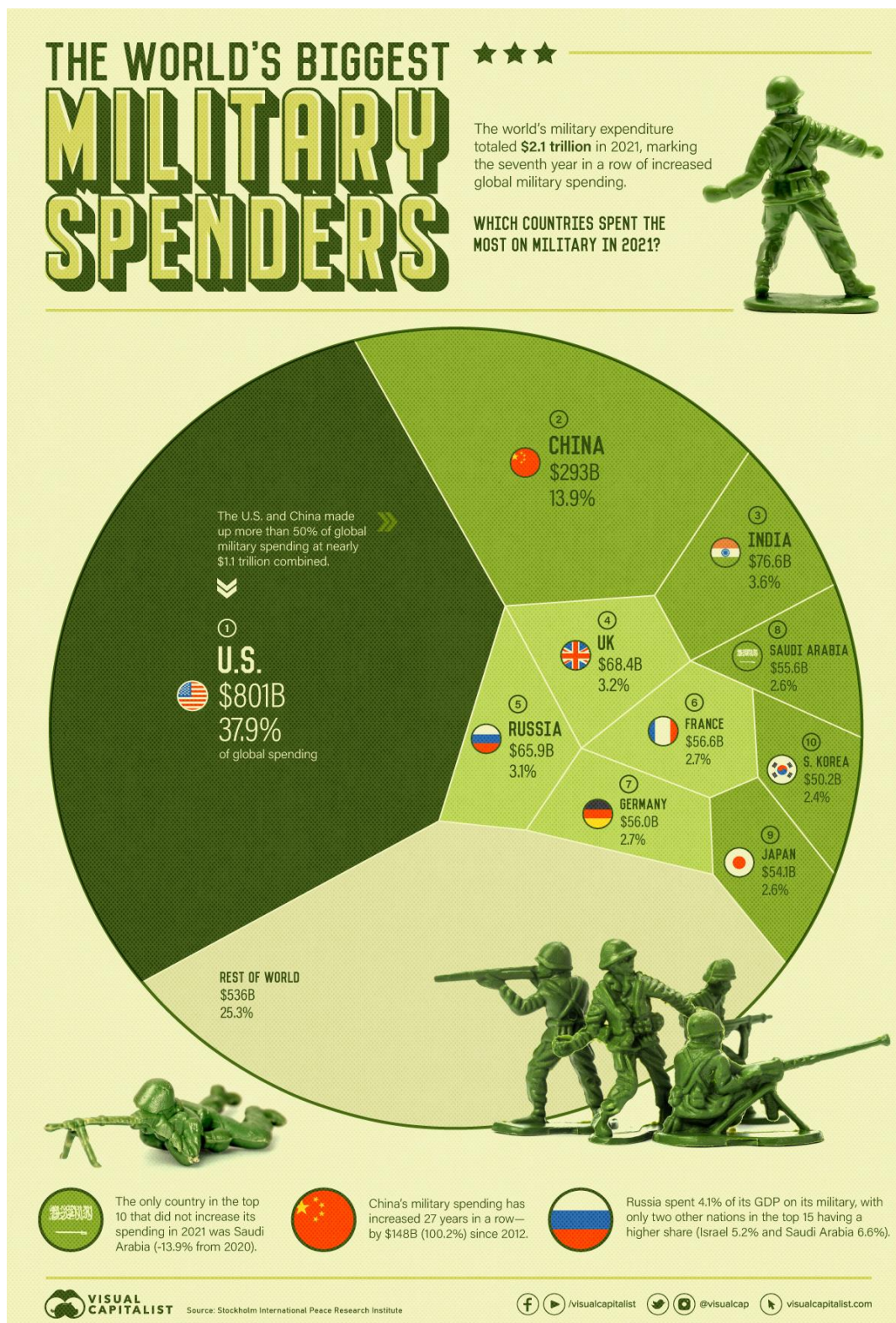
63. U.S.-Ukraine charter on strategic partnership - united states department of state. United States Department of State. URL: <https://www.state.gov/u-s-ukraine-charter-on-strategic-partnership/>. (date of access: 24.10.2022).

64. Стебляк Д. Зовнішня та внутрішня політика президента США Дж. Байдена. Релігійний чинник у політиці президента. *Політикус*. 2021, № 5. С. 1–5.

65. What does the future hold for U.S.-Ukraine relations? *Center for Strategic and International Studies*. URL: <https://www.csis.org/analysis/what-does-future-hold-us-ukraine-relations>. (date of access: 24.10.2022).

66. Захарченко А. Відносини між США та ЄС в контексті проблем безпеки Близького Сходу в період президентства Д. Трампа. *Політичне життя*. 2020. № 1. С. 96–101.

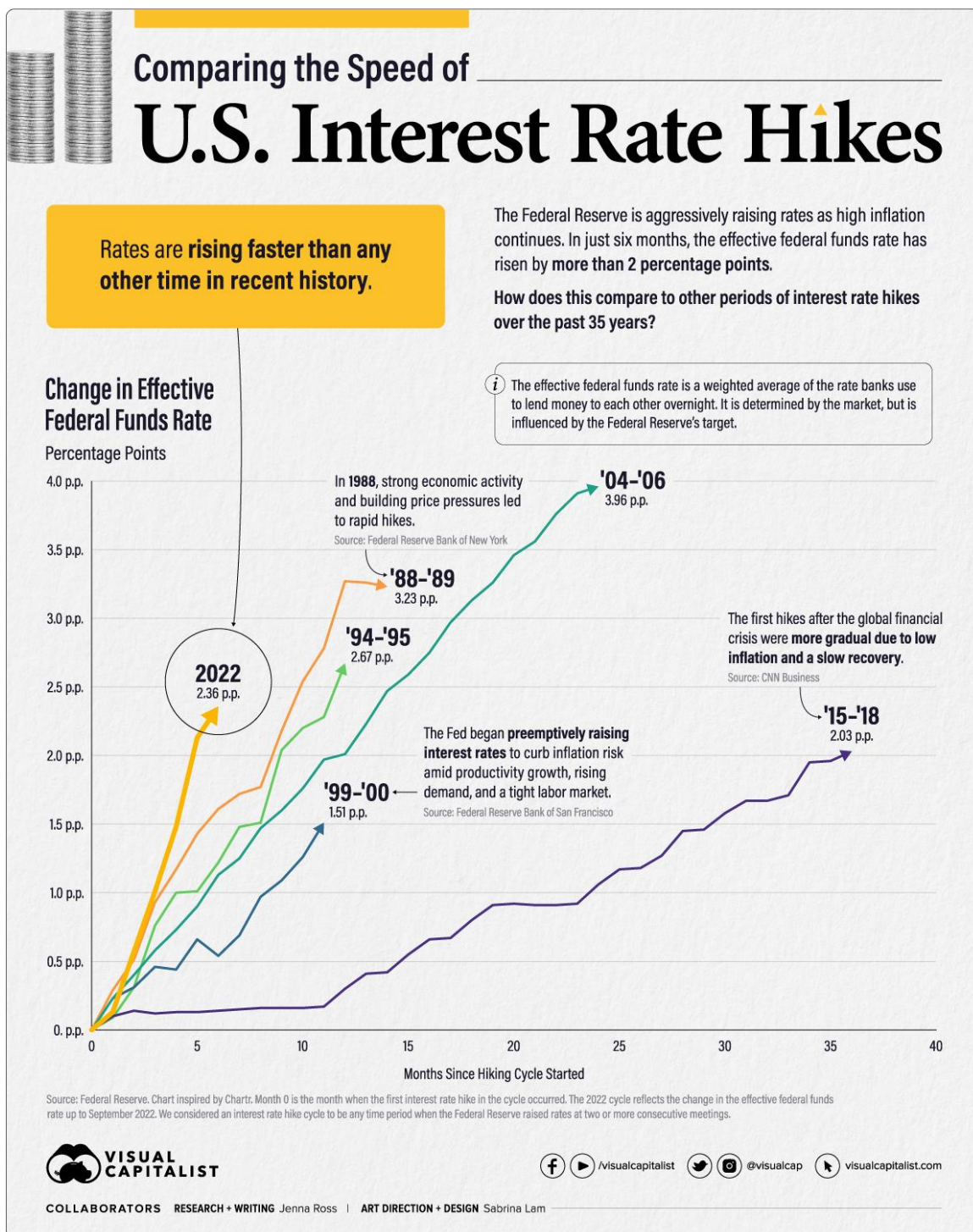
Топ-10 країн за військовими витратами

Джерело: Niccolo Conte «The Top 10 Countries by Military Spending in 2021»

[63].

Порівняння швидкості США Підвищення процентних ставок (1988-2022)

Джерело: Sabrina Lam «Comparing the Speed of U.S. Interest Rate Hikes»

[39].